

Vysoká škola ekonomická v Praze

Národohospodářská fakulta

Hlavní specializace: Národní hospodářství

**ANALÝZA ČINNOSTI A VÝSTUPŮ ODBORNÉ KOMISE PRO
DŮCHODOVOU REFORMU V LETECH 2014 - 2017**

bakalářská práce

Autor: Tomáš Cajthaml

Vedoucí práce: Mgr. Vladimír Barák

Rok: 2019

Prohlašuji na svou čest, že jsem bakalářskou práci vypracoval samostatně a s použitím uvedené literatury.

Tomáš Cajthaml

V Praze, dne 6. 3. 2019

Poděkování

Tímto bych chtěl poděkovat svému vedoucímu Mrg. Vladimíru Barákovi za rady a vstřícnost. Poděkování patří také mé rodině za morální podporu a trpělivost, kterou mi při studiu poskytli.

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

Zpracovatel : **Tomáš Cajthaml**

Studijní program: **Ekonomie a hospodářská správa**

Obor: **Národní hospodářství**

Název tématu: **Analýza činnosti a výstupů Odborné komise pro důchodovou reformu v letech 2014 až 2017**

Zásady pro vypracování:

1. Cíl práce:
Práce zhodnotí výsledky činnosti Odborné komise pro důchodovou reformu vedenou prof. Martinem Potůčkem z období let 2014 až 2017. Jednotlivé návrhy Komise podrobí odborné diskusi, předloží doporučení pro další směřování změn v oblasti penzí.
2. Význam, aktuálnost nebo očekávaný přínos zvoleného tématu:
Odborná komise pro důchodovou reformu za dobu své činnosti od jara 2014 schválila a dále postoupila vládě několik návrhů. Některé byly vládou schváleny a následně promítnuty do legislativních norem. Část návrhů neprošla legislativním procesem, některé pak nebyly projednány na základě přerušení na úrovni vedení Ministerstva práce a sociálních věcí. V roce 2019 vznikla nová Komise pro spravedlivé důchody, která se má zaměřit na řešení nespravedlností v penzijním systému. Dle veřejných vyjádření má ve své činnosti navázat na Potůčkovu komisi.
3. Charakteristika teoretické části práce:
V teoretické části bude popsána teorie penzijních systémů a dále charakteristika penzijního systému v ČR, včetně II. a III. pilíře, kterými se Potůčková komise zabývala.
4. Charakteristika praktické části práce:
V praktické části budou popsány a zhodnoceny návrhy Odborné komise pro důchodovou reformu. Prostřednictvím odborné diskuze budou představena vlastní řešení a alternativní pohled na důchodovou problematiku.
5. Klíčová slova:
důchodová komise, penzijní systém, důchody, reforma

Rozsah práce: min. 45 normostran

Seznam odborné literatury:

1. KREBS, V. a kol. *Sociální politika*. 6. vyd. Praha: Wolters Kluwer, 2015. 568 s. ISBN 978-80-7478-922-9.
2. POTŮČEK, M. *Veřejná politika*. V Praze: C.H. Beck, 2016. ISBN 978-80-7400-591-6.
3. TOMEŠ, I. *Úvod do teorie a metodologie sociální politiky*. Praha: Portál, 2010. ISBN 978-80-7367-680-3.
4. VOSTATEK, J. *Penzijní teorie a politika*. V Praze: C.H. Beck, 2016. ISBN 978-80-7400-571-8.
5. KREBS, V. a kol. *Solidarita a ekvivalence v sociálních systémech*. Praha. 2009.
6. GREGOROVÁ, Z. *Důchodové systémy*. Brno: Masarykova univerzita, 1998. ISBN 80-210-2003-2.

Datum zadání bakalářské práce: únor 2019

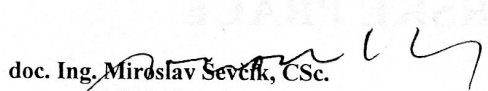
Termín odevzdání bakalářské práce: květen 2019

Tomáš Cajthaml
Řešitel

Mgr. Vladimír Barák
Vedoucí práce

doc. Ing. Miroslav Ševčík, CSc.
Vedoucí katedry

prof. Ing. Zdeněk Chytil, CSc.
Děkan NF VŠE

Abstrakt:

Bakalářská práce se zaměřuje na práci Odborné komise pro důchodovou reformu v letech 2014 až 2017, která byla vedena prof. Martinem Potůčkem. Hlavním cílem práce bylo provést analýzu a zhodnocení výstupů Odborné komise pro důchodovou reformu. Jednotlivé návrhy jsou podrobeny odborné diskusi a následně jsou k nim vyjádřeny vlastní názory. Z výsledku analýzy, provedené literární rešerší primárních zdrojů vyplývá, že Odborná komise se při svých pracovních jednáních držela svého politického zadání. Komise navrhla změny tak, aby byl v důchodovém systému zabezpečen především důstojný důchod, posílen princip zásluhovosti a zajištěna dlouhodobá finanční stabilita systému. Odborné komisi se podařilo dojít ke stanoveným cílům, a tím naplnit svůj mandát.

Abstract:

This Bachelor thesis is focused on the work of the Expert Committee on Pension Reform of the Czech Republic during the years of 2014 – 2017, led by prof. Martin Potůček. The main aim of this thesis is to analyze and assess the Expert Committee's outputs during this time. Proposals were professionally discussed on an individual basis before the author made personal remarks. The analysis, which consisted of literary research of primary sources, implies that the Expert Committee aligned with its political assignment during its professional dealings and proceedings. The Committee made proposals that were aimed at, first and foremost, securing a dignified pension in the current pension system, strengthening the principle of merit and ensuring the long-term financial sustainability of the pension system. The Expert Committee succeeded in reaching their stated objectives and thus fulfilled its mandate.

Klíčová slova: důchodová komise, penzijní systém, důchody, reforma

JEL klasifikace: H75, I38

Obsah

ÚVOD	1
1 TYPY DŮCHODOVÝCH SYSTÉMŮ.....	2
1.1 ČLENĚNÍ DLE ZPŮSOBU FINANCOVÁNÍ DŮCHODOVÉHO SYSTÉMU	2
1.1.1 Průběžné financování	2
1.1.2 Fondové financování	3
1.1.3 Zdánlivě fondové financování.....	3
1.2 ČLENĚNÍ DLE DRUHU PENZIJNÍHO PLÁNU	4
1.2.1 Dávkově definované schéma.....	4
1.2.2 Příspěvkově definované schéma.....	4
1.2.3 Hypoteticky příspěvkově definované schéma.....	5
1.3 ČLENĚNÍ DLE TYPŮ KONSTRUKCE DŮCHODOVÝCH SYSTÉMŮ	6
1.3.1 Bismarckův pojistný systém.....	6
1.3.2 Beveridgeův systém.....	6
1.3.3 Dvousložková konstrukce	7
1.4 DŮCHODOVÝ SYSTÉM V ČR	7
1.4.1 Vývoj penzijního systému	7
1.4.2 Současný stav důchodového systému ČR	10
1.5 PILÍŘE PENZIJNÍHO SYSTÉMU	12
1.5.1 I. pilíř – Důchodové pojištění	12
1.5.2 II. pilíř – Důchodové spoření	13
1.5.3 III. pilíř – Doplnkové penzijní spoření.....	13
1.6 PROCESY SMĚŘUJÍCÍ K ÚPRAVÁM PENZÍ	17
1.6.1 První Bezděkova komise	17
1.6.2 Druhá Bezděkova komise	18
1.6.3 Odborná komise pro důchodovou reformu (Potůčkova komise)	19
2 PŘEDSTAVENÍ NÁVRHŮ DŮCHODOVÉ KOMISE.....	23
2.1 NÁVRH REVIZNÍHO SYSTÉMU NASTAVENÍ HRANICE DŮCHODOVÉHO VĚKU	23
2.2 NÁVRH VALORIZACE DŮCHODŮ	24
2.3 NÁVRH ZPŮSOBU UKONČENÍ SYSTÉMU DŮCHODOVÉHO SPOŘENÍ (TZV. II. PENZIJNÍHO PILÍŘE)	28
2.3.1 Rámcová koncepce návrhu.....	29
2.3.2 Pojistné na důchodové spoření.....	29
2.3.3 Rušení fondů a vypořádání prostředků.....	30
2.3.4 Úprava nároků v I. pilíři	31
2.3.5 Dědění a danění.....	32
2.3.6 Alternativní návrhy ukončení II. pilíře.....	32
2.4 NÁVRHY V RÁMCI DOPLŇKOVÉHO PENZIJNÍHO SPOŘENÍ (III. PILÍŘE)	33
2.5 NÁVRH DIFERENCIACE SAZEB POJISTNÝCH ODVODŮ PRO RODINY S DĚTMI.....	34
2.6 NÁVRH SDÍLENÍ VYMĚŘOVACÍCH ZÁKLADŮ MANŽELŮ.....	38
2.7 NÁVRH HLEDÁNÍ VYVÁŽENĚJŠÍHO ZPŮSOBU VALORIZACE DŮCHODŮ	40
2.7.1 Přístupy k řešení	40
2.7.2 Navržené modely.....	41
3 VLASTNÍ STANOVISKA.....	42
3.1 NÁVRH REVIZNÍHO SYSTÉMU NASTAVENÍ HRANICE DŮCHODOVÉHO VĚKU	42
3.2 NÁVRH VALORIZACE DŮCHODŮ	43
3.3 NÁVRH ZPŮSOBU UKONČENÍ SYSTÉMU DŮCHODOVÉHO SPOŘENÍ (TZV. II. PENZIJNÍHO PILÍŘE)	44
3.4 NÁVRHY V RÁMCI DOPLŇKOVÉHO PENZIJNÍHO SPOŘENÍ (III. PILÍŘE)	45
3.5 NÁVRH DIFERENCIACE SAZEB POJISTNÝCH ODVODŮ PRO RODINY S DĚTMI.....	45
3.6 NÁVRH SDÍLENÍ VYMĚŘOVACÍCH ZÁKLADŮ MANŽELŮ.....	46
3.7 NÁVRH HLEDÁNÍ VYVÁŽENĚJŠÍHO ZPŮSOBU VALORIZACE DŮCHODŮ	47
3.8 DOPORUČENÍ PRO SMĚŘOVÁNÍ ZMĚN V OBLASTI PENZÍ.....	49

4 POLITICKÝ DISKURS.....	50
ZÁVĚR	54
PŘÍLOHY	56
PŘÍLOHA Č. 1: KOMPLETNÍ SEZNAM ČLENŮ ODBORNÉ KOMISE PRO DŮCHODOVOU REFORMU.....	56
<i>Stálí členové</i>	<i>56</i>
<i>Přidružení členové</i>	<i>56</i>
PŘÍLOHA Č. 2: ZPŮSOB ZAPOČÍTÁVÁNÍ NÁHRADNÍCH A VYLOUČENÝCH DOB PŘI SVZ	58
PŘÍLOHA Č. 3: ORIENTAČNÍ MODELOVÝ PROPOČET MOŽNÝCH DOPADŮ ZMĚN STANOVENÍ ZÁKLADNÍ ČÁSTKY DŮCHODŮ NA PŘÍKLADU JEJICH VALORIZACE V ROCE 2017	58
PŘÍLOHA Č. 4: GRAFICKÝ PŘEHLED CHARAKTERISTIK MODELŮ	59
ABECEDNÍ SEZNAM ZKRATEK.....	60
SEZNAM TABULEK A GRAFŮ	61
ZDROJE.....	61
KNIŽNÍ A TIŠTĚNÉ ZDROJE.....	61
ELEKTRONICKÉ ZDROJE	62

Úvod

Tématem mé bakalářské práce je analýza práce a výstupů Odborné komise pro důchodovou reformu vedenou prof. Martinem Potůčkem v letech 2014 až 2017, která vznikla na základě programového prohlášení koaliční vlády České republiky v roce 2014. Důchodová reforma je v ČR citlivý a kontinuální proces, který musí reagovat na ekonomické, sociologické a demografické vývojové trendy. V ČR se v minulosti často měnilo nastavení důchodového systému. Většina změn byla parametrického typu, ale došlo i ke změnám paradigmatickým, jež řešila právě Odborná komise pro důchodovou reformu.

Ve vztahu k tématu práce je vhodné se v teoretické části zabývat teorií penzijních systémů. Teoretická část je rozdělena do tří kapitol, ve kterých popisují historický vývoj a charakterizují současný stav českého důchodového systému. Pozornost věnují také druhému a třetímu penzijnímu pilíři, jejichž návrh zrušení a úpravy měla Odborná komise pro důchodovou reformu na starosti. Představují odborné platformy, které v minulosti působily před Odbornou komisí pro důchodovou reformu a jejichž práce se také soustředila na úpravu penzí. Na konci teoretické části se budu zabývat politickým zadáním a mandátem Odborné komise pro důchodovou reformu.

V praktické části práce se budu zabývat samotnými výsledky a prací Odborné komise pro důchodovou reformu. Úvodem podrobně představím a zdůvodním jednotlivé návrhy, které komise za dobu své působnosti postoupila vládě. Většina z podaných návrhů prošla legislativním procesem, ale projednávání některých z nich bylo z různých důvodů přerušeno. Zaměřím se na faktické důvody přerušení, či nepřijetí těchto návrhů. Následovat bude pasáž zhodnocení konkrétních návrhů řešení a vyjádření vlastních názorů. Vyjádřím své doporučení směřování úprav penzí českého důchodového systému. V poslední kapitole praktické části se zaměřím na názory a faktické připomínky politických reprezentantů zastoupených v řadách Odborné komise pro důchodovou reformu.

Cílem práce je představit a zhodnotit výstupy Odborné komise pro důchodovou reformu a podat doporučení v oblasti směřování penzí. Úsilí bude vynaloženo na zjištění odpovědi na otázku, zda Odborná komise pro důchodovou reformu splnila svůj mandát a svými návrhy napomohla ke zlepšení českého penzijního systému.

Teoretická část

V teoretické části práce se budu zabývat základním členěním a teorií penzijních systémů. Charakterizuji důchodový systém v České republice (ČR) a popíšu jeho jednotlivé pilíře. Představím odborné platformy, které měly v minulosti na starosti úpravy penzijního systému ČR a současně představím samotnou Odbornou komisi vedenou prof. Martinem Potůčkem.

1 Typy důchodových systémů

1.1 Členění dle způsobu financování důchodového systému

Důležitou otázkou důchodového systému je způsob jeho financování. Teoreticky lze rozlišit následující typy financování.

1.1.1 Průběžné financování

První možností financování je průběžné financování neboli systém „pay as you go“. Podstatou tohoto systému financování je skutečnost, že existuje fond, který je oddělený od státního rozpočtu, ve kterém se shromažďují příjmy z příspěvků účastníků. Systém vychází z myšlenky mezigenerační solidarity, protože lidé v produktivním věku odvádí příspěvky na sociální pojištění, ze kterých jsou současným důchodcům ihned vypláceny dávky. Tento způsob financování je transparentní. Tím, že jsou dávky vypláceny téměř okamžitě a nevytváří se žádná kapitálová rezerva, zaniká možnost případného investování a využití zhodnocení ve prospěch účastníků systému. Pokud je systém správně nastaven, nemělo by se saldo fondu pohybovat v záporných hodnotách. V případě nedostatku prostředků, je stát legislativně zavázán fond dotovat, protože účastníci mají na dávku zákonný nárok. Průběžné financování přináší svá rizika. Hlavním z nich je bezesporu riziko demografické, kdy stárnutí populace a nízká porodnost zapříčiňují problém s budoucím financováním systému. „*Systém je závislý na ekonomických ukazatelích a existuje možnost, že vlády nebudou schopny dostát svým závazkům v plném rozsahu.*“¹ K dalším rizikům patří riziko

¹ POTŮČEK, Martin. *Veřejná politika*. Praha: C.H. Beck, 2016. Str. 286. ISBN 978-80-7400-591-6.

politické, nadměrné redistribuce, negativní dopady na trh práce a potlačování veřejných investic.²

1.1.2 Fondové financování

Na rozdíl od předchozího systému si zde pojištěnci vytvářejí kapitálové rezervy, které jsou spořeny a v čase zhodnocovány. Plátcí pojistného tedy platí pojistné, které není přerozdělováno současným penzistům, ale tyto prostředky jsou v budoucnu použity k financování jejich vlastních důchodů. Výše důchodu potom záleží na celkové výši naspořených prostředků a jejich zhodnocení. Tento princip používá většina soukromých pojišťovacích systémů. Problematikou fondového systému je zabezpečení nízkopříjmových skupin, kdy si se svými nízkými příjmy nedokáží naspořit dostatečné množství prostředků. V takovém případě by jejich důchod musel dotovat stát. Rizikem je i bezpečnost soukromých penzijních fondů. Na rozdíl od PAYG není fondový způsob solidární a figuruje zde více princip zásluhovosti a ekvivalence. Fondový typ financování není závislý na demografickém vývoji. Dalším rozdílem je skutečnost, že vedení fondu u soukromé společnosti může být nákladné a budoucí reálná hodnota penzí se těžko předvídá, protože je ovlivněna inflací, úrokovou mírou a celou řadou makroekonomických veličin. Nevýhodou fondového systému je velice nákladné zavedení.³

1.1.3 Zdánlivě fondové financování

Také nazývaný „notional funding“. Tento typ se snaží zkombinovat výhody fondového a průběžného financování. Systém je, alespoň co se toku financí týče, podobný jako PAYG, tedy jsou odváděny odvody a ty jsou ihned vypláceny současným důchodcům. Každému z účastníků jsou ale tyto odvody připisovány na individuální imaginární účet, kde jsou zhodnocovány. Zhodnocení je závislé na tzv. hypotetické míře výnosnosti systému, která se určuje jako míra růstu základu, ze kterého se vyplácí příspěvky. Zdánlivě fondové financování motivuje jeho účastníky, protože výše důchodových dávek se pak pro

² KREBS, Vojtěch a kol. *Sociální politika*. 6. Praha: Wolters Kluwer, 2015. Str. 205,206. ISBN 978-80-7478-921-2.

³ Dtto, POTŮČEK, Martin. *Veřejná politika*. Praha: C.H. Beck, 2016. ISBN 978-80-7400-591-6.

každého odvíjí od toho, kolik do systému přispěl a tím zde také figuruje vyšší princip zásluhovosti.⁴

1.2 Členění dle druhu penzijního plánu

Druhem penzijního plánu je myšlen způsob, jakým je důchodová dávka určena. Z tohoto hlediska rozlišujeme tři systémy, a to systém dávkově definovaný, příspěvkově definovaný a hypoteticky příspěvkově definovaný.

1.2.1 Dávkově definované schéma

Dávkově definované schéma (DB-defined benefit) garantuje konkrétní dávku po dosažení důchodového věku. Výše dávky může být určena přímo, ale většinou jsou v ní zohledněny faktory, jako je doba přispívání do systému nebo výše výdělku. V takto definovaném schématu je vidět vysoká míra redistribuce uvnitř dané generace. Ve výsledku to znamená, že ti, co odváděli větší příspěvky, dostanou v poměru méně než ti, co odváděli příspěvky menší. Mezi výhody tohoto způsobu určení dávek patří následující skutečnosti. Schéma garantuje určitou míru solidarity a lze z něj financovat i dávky pro znevýhodněné jedince. Můžeme jej zavést kdykoliv a hned začít vyplácet dávky. Pokud je schéma rozsáhlé, tak se realizují úspory z rozsahu. K negativním atributům se řadí fakt, že v případě nepříznivého demografického nebo ekonomického vývoje existuje nejistota výše dávky a skutečnost, že mechanismus fungování je složitější.⁵

1.2.2 Příspěvkově definované schéma

Naopak příspěvkově definované schéma (DC-defined contribution) předem nezaručuje žádnou jistou výši dávky. Účastníci zde odvádějí určité procento ze svých příjmů do fondů, které jsou na finančním trhu zhodnocovány. Je zde definována pouze výše příspěvku. Finální výše penze závisí nejen na velikosti příspěvků, ale také na míře

⁴ BEZDĚK, Vladimír. *Penzijní systémy obecně i v kontextu české ekonomiky: (současný stav a potřeba reformy)*. VP; č. 25. Praha: Česká národní banka, Sekce měnová a statistiky, 2000. ISBN 80-238-6489-0.

⁵ POTŮČEK, Martin. *Veřejná politika*. Praha: C.H. Beck, 2016. ISBN 978-80-7400-591-6., KREBS, Vojtěch a kol. *Sociální politika*. 6. Praha: Wolters Kluwer, 2015. ISBN 978-80-7478-921-2.

zhodnocení. Poplatník se tak vystavuje riziku, že se fondům například v dobách recese nebo finanční krize nebude dařit. Schéma motivuje poplatníka zůstat na trhu práce a zdůrazňuje princip zásluhovosti, díky čemuž je omezena solidarita.⁶

„S trochou nadsázky řečeno, v dávkově definovaném schématu víme, jakou dávku dostaneme, ale nemáme příliš tušení, kolik na ni budeme muset přispívat. V příspěvkově definovaném schématu pak máme na výši příspěvku vliv, ovšem jaké dávky jednoho dne získáme, zůstává zahaleno tajemstvím.“⁷

1.2.3 Hypoteticky příspěvkově definované schéma

Třetím druhem penzijního plánu je hypoteticky příspěvkově definovaný systém (NDC-notional defined contribution). V rámci tohoto systému si každý účastník odvádí prostředky na svůj individuální smyšlený účet, kde se evidují a časem zhodnocují tzv. hypotetickou mírou výnosnosti, která *„je nejčastěji definována jako míra růstu základu, z něhož jsou placeny příspěvky. Jako vhodná aproximace tohoto základu se uvádí objem mezd a platů.“⁸* Ve skutečnosti jsou ale tyto prostředky průběžně vypláceny jako dávky současným seniorům. Oproti dávkově definovanému systému, který je solidární, figuruje v tomto typu schématu podstatně větší míra zásluhovosti. Výše konečného důchodu reflektuje objem prostředků, který dotyčná osoba za svůj ekonomicky aktivní život odvedla.⁹ V praxi tento systém funguje ve Švédsku, kde byl spuštěn v roce 1999 při penzijní reformě.¹⁰

⁶ KREBS, Vojtěch a kol. *Sociální politika*. 6. Praha: Wolters Kluwer, 2015. ISBN 978-80-7478-921-2

⁷ POTŮČEK, Martin. *Veřejná politika*. Praha: C.H. Beck, 2016. str. 287. ISBN 978-80-7400-591-6.

⁸ KREBS, Vojtěch a kol. *Sociální politika*. 6. Praha: Wolters Kluwer, 2015. str. 207. ISBN 978-80-7478-921-2

⁹ Dtto

¹⁰ VOSTATEK, Jaroslav. *Penzijní teorie a politika*. V Praze: C.H. Beck, 2016. Beckova edice ekonomie. ISBN 978-80-7400-571-8.

1.3 Členění dle typů konstrukce důchodových systémů

Existují dva základní teoretické modely konstrukce důchodového systému. Oba dva vznikly v Evropě a jsou pojmenovány po svých „zakladatelích“, kterými jsou Otto von Bismarck a sir William Henry Beveridge. „*Oba tyto koncepty slouží v současné době pro rozlišení dvou modelových přístupů k sociálnímu zabezpečení – Bismarck pojistnému (reflektuje výši příjmu) a Beveridge plošnému (nabízí univerzální dávky).*“¹¹ Časem vznikly také kombinace těchto dvou modelů, jako je například tzv. dvousložkový důchod.

1.3.1 Bismarckův pojistný systém

Bismarck svoji koncepci poprvé představil v druhé polovině 19. století v Německu. Jeho pojistný systém byl první svého druhu v Evropě a stal se vzorem pro ostatní země. Samotný systém fungoval na fondovém financování a byl pro všechny ekonomicky aktivní povinný.

Účastník tedy odvádí určité procento ze mzdy do fondu, ze kterého je mu poté vyplácena penze, která je závislá na době pojištění a velikosti výdělku. Parametry konstrukce a samotné důchody jsou pravidelně upravovány, aby byla zachována kupní síla pojištěnců a nevznikaly rozdíly mezi novými a starými důchody.¹²

1.3.2 Beveridgeův systém

Beveridgeova revoluční koncepce spočívala v jednotné (Flat-rate), univerzální částce stanovené pro všechny stejně. Velikost důchodu zde není žádným způsobem rozlišena dle doby přispívání do systému nebo velikosti příspěvků. Systém měl charakter „národního pojištění“ a dávky byly na úrovni sociálního minima a základních potřeb. „*Je to, na prvním a nejpřednějším místě, pojistný plán – poskytující, na oplátku za příspěvky, dávky až do úrovně existenčního minima jako právo, bez testování příjmů, takže na tom mohou jednotlivci dále stavět.*“¹³ Podobně jako u Bismarckova systému, tak i Beveridge

¹¹ POTŮČEK, Martin. *Veřejná politika*. Praha: C.H. Beck, 2016. str. 200. ISBN 978-80-7400-591-6.

¹² KREBS, Vojtěch a kol. *Sociální politika*. 6. Praha: Wolters Kluwer, 2015. ISBN 978-80-7478-921-2

¹³ BEVERIDGE, William. *Social Insurance and Allied Services*. London: HMSO, 1942

reaguje na změny cenové hladiny (dosažením určitého kritéria) tím, že pravidelně upravuje výši důchodu. Odlišení výše důchodového příjmu nechává tento systém individuálně na každém z účastníků, kdy se může každý rozhodnout dle svých možností, zda si založí dobrovolné spoření v soukromém sektoru.¹⁴

1.3.3 Dvousložková konstrukce

Jde o hybrid předchozích dvou typů, tedy Beveridgeova a Bismarckova systému. Výhodou tohoto typu konstrukce je, že lze s jednotlivými složkami libovolně manipulovat a přizpůsobovat je dle situace. Můžeme tedy ovlivňovat jak pevnou, tak tu procentní složku důchodu. Systém tedy zajišťuje určitou minimální dávku, která je pro všechny stejná, čímž odráží princip solidarity a zároveň vykazuje znaky zásluhovosti procentní výměrou, závislou na produktivitě jedince.¹⁵

1.4 Důchodový systém v ČR

V následujících kapitolách se budu zabírat důchodovým systémem v České republice. Začnu vývojem důchodového systému v ČR, kde zmíním významné události a změny, které historicky formovali český penzijní systém. Navážu kapitolou se současným stavem českého důchodového systému a na závěr popíši znaky všech tří pilířů penzijního systému.

1.4.1 Vývoj penzijního systému

V této podkapitole nastíním vývoj penzijního systému na území ČR. Zmíním významné události a velké parametrické i paradigmatické změny, kterými penzijní systém prošel.

Počátek důchodové politiky lze datovat od roku 1926, tehdy ještě v Československu, kdy nabyl účinnosti zákon o pojištění zaměstnanců pro případ nemoci, invalidity a stáří.

¹⁴ VOSTATEK, Jaroslav. *Penzijní teorie a politika*. V Praze: C.H. Beck, 2016. str. 7. ISBN 978-80-7400-571-8.

¹⁵ KREBS, Vojtěch a kol. *Sociální politika*. 6. Praha: Wolters Kluwer, 2015. ISBN 978-80-7478-921-2.

Zlomovým momentem bylo v roce 1948 přijetí zákona o národním pojištění, který představoval moderní koncepci sociálního zabezpečení. Nositelem tohoto pojištění byla Ústřední národní pojišťovna. Důchod byl vypočítáván pomocí dvousložkové konstrukce – první složkou byla rovná dávka, zatímco druhá složka odrážela vliv výše příjmů. Pojistné na důchodové pojištění bylo stanoveno na 10 % vyměřovacího základu a úhrada byla rovně rozvržena mezi zaměstnance a zaměstnavatele.¹⁶

Dalším velkým krokem bylo adaptování systému sociálního zabezpečení do prostředí tržního hospodářství a demokracie po roce 1989. V září roku 1990 byl Federálnímu shromáždění předložen tzv. Scénář sociální reformy. Byl to systém průběžného financování, jehož důchodová dávka byla tvořena dvousložkově. Koncept počítal s pravidelnou valorizací, která byla nakonec zavedena v roce 1991 a fond měl být oddělen od státního rozpočtu. Mezi prioritami bylo organizační sjednocení systému a oddělení financování od státního rozpočtu, které se však nepodařilo realizovat. V roce 1994 vstoupil v platnost zákon o penzijním připojištění se státním příspěvkem č. 42/1994 Sb. (dnešní terminologií III. Pilíř) a až do roku 1999 nebylo připojištění v ČR motivováno daňovými úlevami. Zákon o důchodovém pojištění č. 155/1995 Sb., navržený MPSV, byl předmětem politických sporů, díky kterým se odchýlil od původní myšlenky. Systém byl pro všechny ekonomicky aktivní povinný (výjimka pro OSVČ), průběžně financovaný, dávkově definovaný s dvousložkovou konstrukcí. Byl zřízen speciální účet na straně státních aktiv, jehož prostředky bylo možné použít pouze na zvyšování dávek nebo krytí deficitu účtu. „Došlo k rozšíření náhradních dob a ke zvýšení redukčních hranic, rozhodných pro výpočet výše důchodu. Tato opatření se ve výsledném efektu promítla do míry solidarity systému a významně ovlivnila diferenciaci důchodových příjmů.“¹⁷

V letech 1996 až 1997 byla přijata opatření, která znamenala snížení příjmů do důchodového systému. Bylo to snížení sazby příspěvků na sociální pojištění z 27,2 % na 26 %, zmírnění podmínek pro odchod do předčasného důchodu a snížena redukce důchodových dávek. Avšak ekonomika v té době ukazovala známky zpomalení, a proto došlo k omezení na výdajové stránce v podobě redukce náhradních dob, omezení valorizací, zrušení prodlužování doby odchodu do předčasného důchodu. V programovém prohlášení vlády byla poprvé zmíněna jiná možnost (fondového) financování důchodového systému. Zákon o důchodovém připojištění se státním příspěvkem byl v reakci na jeho vývoj v roce 1999 novelizován, protože příspěvky byly minimální a připojištění bylo bráno

¹⁶ KREBS, Vojtěch a kol. *Sociální politika*. 6. Praha: Wolters Kluwer, 2015. str. 193. ISBN 978-80-7478-921-2.

¹⁷ POTŮČEK, Martin. *Veřejná politika*. Praha: C.H. Beck, 2016. str. 207. ISBN 978-80-7400-591-6.

spíše jako krátkodobé spoření. Zamezení krátkodobosti bylo vyřešeno opatřením, které bránilo čerpat dávky před 60. rokem věku nebo získání nároku na starobní důchod. Byla zvýšena bezpečnost a motivační element systému v podobě zvýšení státní dotace a možnosti daňového odpočtu. Téhož roku v listopadu „došlo k vytvoření Podvýboru pro důchodovou reformu v Senátu ČR. V návaznosti na tento krok byla v roce 2000 zřízena dočasná komise pro důchodovou reformu i v Poslanecké sněmovně Parlamentu ČR.“¹⁸ Novelizací zákona o důchodovém pojištění v roce 2001 došlo ke zpřísnění podmínek odchodu do předčasného důchodu a naopak k „ bonusu“ při odchodu pozdějším.

V roce 2003 byl s účinností od roku 2004 přijat zákon č. 425/2003 Sb., který parametricky upravoval důchodové pojištění. „Došlo ke změnám nejen v oblasti důchodového pojištění, ale i v oblasti pojistného na sociální zabezpečení a příspěvku na státní politiku nezaměstnanosti.“¹⁹

V roce 2004 byl zřízen odborný tým pro důchodovou reformu známý jako Bezděkova komise I. Tzv. první etapou důchodové reformy parametrického typu byl vládní návrh, který prodlužoval dobu potřebnou pro vznik nároku na důchod z 25 na 35 let (včetně náhradních dob, nebo 30 let bez náhradních dob), kvůli čemuž byl kritizován. Hranice odchodu do důchodu byla zvýšena na 65 let, což opět vyvolalo řadu sporů. Zmírnila se podmínka doby odchodu do předčasného důchodu ze 3 na 5 let. Návrh byl, přes nesouhlas opozice a odborů, nakonec schválen minimální většinou a vešel v platnost 1.1.2009. Dopady tohoto zákona pozitivně ovlivnily finanční rozvahu důchodového pojištění. „V roce 2010 vznikl Poradní expertní sbor (PES), nazývaný též Bezděkova komise II., vedený opět Vladimírem Bezděkem. Úkolem poradního sboru byla aktualizace práce předchozí expertní skupiny tzv. Bezděkovy komise I. Sbor dosáhl shody v obecné formulaci nezbytnosti důchodové reformy, nad konkrétní koncepcí se však již shodu nalézt nepodařilo.“²⁰

V roce 2011 reagovali zákonodárci na usnesení Ústavního soudu, ve věci redukčních hranic a sazeb v důchodovém systému, tzv. „Malou důchodovou reformou“. Klíčovou změnou bylo prodloužení hranice věku odchodu do důchodu a stanovení pravidel, určujících redukční hranice ve vazbě na průměrnou mzdu. V letech 2011 až 2012 byla přijata paradigmatická reforma tzv. „Velká důchodová reforma“, která byla kompromisem tehdejší nestabilní koalice, znamenala zavedení druhého fondového pilíře,

¹⁸ POTŮČEK, Martin. *Veřejná politika*. Praha: C.H. Beck, 2016. str. 211. ISBN 978-80-7400-591-6.

¹⁹ KREBS, Vojtěch a kol. *Sociální politika*. 6. Praha: Wolters Kluwer, 2015. str. 240. ISBN 978-80-7478-921-2.

²⁰ POTŮČEK, Martin. *Veřejná politika*. Praha: C.H. Beck, 2016. str. 218. ISBN 978-80-7400-591-6.

který byl příspěvkově definovaný, formou tzv. opt-outu, což znamenalo možnost částečného vyvázání se z I. pilíře ve prospěch soukromého II. pilíře. Tato paradigmatická reforma vstoupila v platnost 1.1.2013. Další významnou změnou bylo zrušení garance nezáporného výnosu u důchodového připojištění.²¹

1.4.2 Současný stav důchodového systému ČR

Historicky byl v ČR počet pilířů roven třem, ale současný důchodový systém se skládá ze dvou pilířů, prvním je důchodové pojištění a druhým doplňkové penzijní spoření.

Důchodové pojištění slouží k zabezpečování dlouhodobé životní situace, při které dochází ke ztrátě výdělku následkem sociální události. Dlouhodobými dávkami jsou zabezpečovány následující sociální situace: stáří, invalidita, ovdovění a osiřené. Systém je provozován státem a zahrnuje povinné dávky, jejichž výši mohou jejich příjemci ovlivnit prostřednictvím příjmů z výdělečné činnosti. Mezi dávky důchodového pojištění patří: starobní, invalidní, vdovský, vdovecký a sirotčí důchod, avšak kvůli zaměření práce se budeme věnovat tomu starobnímu, který tvoří většinu výdajů systému. Princip občanské solidarity je zajištěn díky povinné účasti pro všechny ekonomicky aktivní osoby a je nezbytný z důvodu obstarání potřebného objemu prostředků pro výplatu dávek. Konkrétněji popíši důchodové pojištění v následující kapitole (viz I. pilíř). Systém je nastavený tak, aby byl jednotný a žádné osoby nebyly zvýhodňovány nebo diskriminovány.

Doplňkové penzijní spoření je nástupcem penzijního připojištění, od kterého se v několika ohledech liší (viz kapitola III. pilíř – Doplňkové penzijní spoření). Slouží k možnosti získání příjmů nad rámec povinného důchodového zabezpečení. Je dobrovolné, fondově financované a podporované státem. Může kompenzovat zvyšování věkové hranice odchodu do důchodu, nebo řešit tzv. profesní invaliditu. Účastník má možnost volby způsobu výplaty prostředků. Dávkami doplňkového penzijního spoření jsou: jednorázové vyrovnání, odbytné, starobní penze, invalidní penze a pozůstalostní penze. Každý způsob výplaty dávek má své klady a zápory. Při jednorázovém vyrovnání jsou veškeré prostředky vyplaceny účastníkovy najednou. Odbytné je vypláceno v případě, že účastník vypoví

²¹ POTŮČEK, Martin. *Veřejná politika*. Praha: C.H. Beck, 2016. ISBN 978-80-7400-591-6.

smlouvu před vznikem nároku na ostatní typy dávek. U doplňkového penzijního spoření vzniká nárok na odbytné po 24 měsících spoření a vrací se veškeré státní příspěvky.²²

²² KREBS, Vojtěch a kol. *Sociální politika*. 6. Praha: Wolters Kluwer, 2015. ISBN 978-80-7478-921-2.

1.5 Pilíře penzijního systému

Důchodové systémy se skládají z několika úrovní, které se nazývají pilíře. Většina soudobých penzijních systémů má multi-pilířovou strukturu. První pilíř představuje základní zajištění od státu. Zpravidla bývá povinný, univerzální, s prvky solidarity a redistribuce. Ve druhém pilíři se účastníci zajišťovali svými prostředky a třetí pilíř je čistě soukromý, ale stát jej podporuje pomocí státních příspěvků a mohou do něj přispívat i zaměstnavatelé.²³

1.5.1 I. pilíř – Důchodové pojištění

Prvním základním pilířem důchodového systému v ČR je ze zákona povinný a státem garantovaný systém průběžného financování. Okruh povinných účastníků popisuje zákon č. 155/1995 Sb. o důchodovém pojištění. Průběžný systém financování neboli „Pay as you go“ znamená, že lidé v produktivním věku odvádějí příspěvky na důchodové pojištění a z těchto příspěvků jsou průběžně vypláceny dávky současným seniorům. V předchozí kapitole jsme již nastínili výhody a nevýhody tohoto systému. Tento pilíř je v ČR, co se týče konstrukce penzijního plánu, dávkově definovaný a výpočet dávky je stanoven pomocí dvousložkové konstrukce. První složkou je pevná částka, tzv. základní výměra, která je pro všechny totožná, a to bez ohledu na dobu pojištění nebo výši příjmů. Základní výměru stanovuje pro příslušný rok MPSV. Pro rok 2019 základní výměra činí 10 % průměrné mzdy.²⁴ Druhou složkou je procentní výměra, která bere v úvahu jak dobu pojištění, tak výši příjmů. Hlavním principem je mezigenerační a sociální solidarita, protože se vysoko příjmoví jedinci podílejí na zajištění chudších a důchody osob s nižší mzdou více reflektují jejich skutečné příjmy. Nevýhodou důchodového pojištění je nejistota dávek v budoucnu, protože výpočet může být kdykoliv upraven.²⁵

²³ RYTÍŘOVÁ, Lucie. *Důchodový systém v České republice*. Olomouc: ANAG, 2013. Práce, mzdy, pojištění. ISBN 978-80-7263-821-5.

²⁴ *Valorizace důchodu MPSV* [online]. 2018 [cit. 2019-04-28]. Dostupné z: https://www.mpsv.cz/files/clanky/33007/Valorizace_strana_1.pdf

²⁵ KREBS, Vojtěch a kol. *Sociální politika*. 6. Praha: Wolters Kluwer, 2015. ISBN 978-80-7478-921-2.

1.5.2 II. pilíř – Důchodové spoření

Druhý pilíř byl zaveden v rámci „Velké důchodové reformy“ od 1.1.2013. Pilíř byl fondově financovaný, účastník odváděl prostředky na individuální účet, kde se investicemi na kapitálových trzích zhodnocovaly. Systém byl příspěvkově definovaný a sazba pojistného tvořila celkem 5 % ze mzdy, kdy 3 % byla tzv. opt-outem neboli přesměrováním z důchodového pojištění a 2 % musel účastník přidat navíc. Rozhodnutí o účasti na důchodovém spoření bylo dobrovolné, ale nezvratné. Jakmile do spoření osoba vstoupila, tak už z něj nemohla vystoupit a musela setrvat až do uzavření smlouvy o pojištění důchodu. Účastník si sám mohl zvolit penzijní společnost a fond, ve kterém bude spořit. Na výběr bylo několik druhů fondů, z nichž se každý vyznačoval jinými parametry, zhodnocením a rizikovostí. Po dosažení hranice věku odchodu do důchodu měl účastník na výběr ze tří způsobů výplaty naspořených prostředků, z nichž každý měl své klady a zápory a záleželo čistě na preferencích pojištěnce. První možností byla doživotní penze – která se vypočítá podle objemu prostředků a naděje dožití. V případě, že pojištěnec „přežije“ naději dožití, bude mu renta vyplácena z majetku penzijního fondu. Druhou variantou byla doživotní penze s pozůstalostní penzí – výše dávky je o něco nižší než u doživotní penze, ale po smrti pojištěnce je stejná dávka vyplácena jeho příbuzným po dobu tří let. Posledním řešením bylo vyplácení renty po dobu 20 let. Pokud ale pojištěnec žije déle, musí se spolehnout na dávky z I. pilíře. Do konce roku 2013 do II. pilíře vstoupilo pouze 84 tisíc lidí, přičemž odhady se pohybovaly mezi půl milionem a milionem účastníků. Odborná komise pro důchodovou reformu proto navrhla ukončení systému důchodového spoření. Návrh byl realizován a promítnut do zákona č. 376/2015 Sb. ke dni 28.12.2015 (viz Návrh Odborné komise o ukončení důchodového spoření).²⁶

1.5.3 III. pilíř – Doplnkové penzijní spoření

Posledním třetím pilířem českého důchodového systému je doplňkové penzijní spoření. Tento pilíř existoval v ČR již od roku 2004 jako penzijní připojištění se státním příspěvkem. Doplnkové penzijní spoření bylo zavedeno při „Velké důchodové reformě“ od 1.1.2013 a právně je ošetřeno zákonem č. 427/2011 Sb. Předchůdcem doplňkového penzijního spoření bylo penzijní připojištění, které bylo v mnoha ohledech odlišné. Například se účastníkem penzijního připojištění mohla stát pouze osoba, která měla trvalý

²⁶ POTŮČEK, Martin. *Veřejná politika*. Praha: C.H. Beck, 2016. ISBN 978-80-7400-591-6.

pobyt v ČR nebo EU a zároveň se musela účastnit českého I. pilíře. Dalším významným rozdílem u bývalého penzijního připojištění byla záruka nezáporného výnosu. Na rozdíl od prvního, je současný třetí pilíř fondově financovaný a příspěvkově definovaný, což odráží princip zásluhovosti a ekvivalence, protože vyplácené dávky odpovídají příspěvkům účastníka. Prostředky pojištěnců jsou investovány na kapitálových trzích a v čase zhodnocovány. Osobní účty a fondy jsou spravovány penzijními společnostmi. Na individuální účty se připisují příspěvky od účastníků, zaměstnavatelů a státní příspěvky. Účastník má zpravidla na výběr z čtyř druhů fondů (konzervativní, spořicí, vyvážený, dynamický). Některé strategie spoření jsou konzervativní, jiné naopak více rizikové s větším výnosem. Spoření ve III. pilíři je plně dobrovolné a lze do něj kdykoliv vstoupit či vystoupit. Výhodou je, že samotné příspěvky si může subjekt libovolně regulovat dle potřeby, může je přerušit nebo odložit a naspořené prostředky náleží konkrétnímu účastníkovi, případně jsou součástí dědického řízení. Významným benefitem je státní příspěvek, který je připsán za každý řádně a včas zaplacený měsíční příspěvek. Výše státního příspěvku je přímo úměrná výši příspěvků účastníka, avšak je shora i zdola limitována. „*Pokud je smlouva předčasně ukončena, aniž by účastníkovi vznikl nárok na řádné dávky, vracejí se veškeré poskytnuté státní příspěvky zpět.*“²⁷ Tato podmínka tvoří sankci a zabraňuje předčasnému ukončování a vybírání fondů. Tabulka č.1 ukazuje závislost státního příspěvku na příspěvku účastníka platnou od 1.1.2013.

²⁷ RYTÍŘOVÁ, Lucie. *Důchodový systém v České republice*. Olomouc: ANAG, 2013. Práce, mzdy, pojištění. Str. 98. ISBN 978-80-7263-821-5.

Tabulka 1: Výše státního příspěvku v závislosti na příspěvku účastníka (v Kč)

Příspěvek účastníka	Státní příspěvek
300	90
400	110
500	130
600	150
700	170
800	190
900	210
1 000 a více	230

Zdroj: Asociace penzijních společností, vlastní zpracování

Za zmínku určitě stojí i možnost daňových odpočtů. „Účastník může každý rok část příspěvků, která přesáhne 12 000 Kč, uplatnit jako odpočet od základu daně. Ročně tak lze odečíst od základu daně až 24 000 Kč“²⁸ Daňová úleva má význam hlavně pro vysoko příjmové skupiny obyvatel a u občanů s nižším než průměrným příjmem, jsou daňové úlevy zanedbatelné. K nevýhodám doplňkového penzijního spoření patří riziko insolvence penzijní společnosti a závislost na kapitálovém trhu, kdy může dojít k zápornému výnosu v případě finanční krize.²⁹

Pro přehledné srovnání základních parametrů všech tří pilířů jsem vytvořil tabulku č. 2.

²⁸ Asociace penzijních společností ČR [online]. [cit. 2019-04-23]. Dostupné z: <https://www.apfcr.cz/doplňkove-penzijni-spoření/>

²⁹ KREBS, Vojtěch a kol. *Sociální politika*. 6. Praha: Wolters Kluwer, 2015. ISBN 978-80-7478-921-2.

Tabulka 2: Srovnání základních parametrů důchodových pilířů

Pilíř	I.	II.	III.
Financování	Průběžné	Fondové	Fondové
Penzijní plán	Dávkově definované	Příspěvkově definované	Příspěvkově definované
Účast	Povinná	Dobrovolná formou opt- outu	Dobrovolná
Provozovatel	Stát	Penzijní společnost	Penzijní společnost

Zdroj: Autor, vlastní zpracování

1.6 Procesy směřující k úpravám penzí

V této kapitole se budu zabývat platformami, které byly vytvořeny za účelem nastavování a optimalizace penzijního systému v ČR.

1.6.1 První Bezděkova komise

Výkonný tým pracovní skupiny neboli Bezděkova komise I. Vytvořena na návrh předsedy vlády Vladimíra Špidly v roce 2004 a pojmenovaná po svém předsedovi Vladimíru Bezděkovi. V komisi figurovali zástupci politických stran a experti z oborů ekonomie a demografie. Samotný výkonný tým tvořilo pět ekonomů z ČNB, MF a MPSV a jeden externí poradce. Hlavním úkolem komise byla analýza scénářů důchodové reformy, které navrhovaly jednotlivé politické strany. Výsledkem práce výkonného týmu byla Závěrečná zpráva, jejímž cílem bylo upozornit na opomíjené souvislosti či nepřesnosti a vyvolat fundovanou diskuzi nad konkrétními problémy, jako jsou nezvratitelnost demografického vývoje, neudržitelnost a narůstající deficity systému.³⁰

Výkonný tým tedy nejprve teoreticky komparoval různé formy důchodových systémů a analyzoval jejich výhody a nevýhody. Na základě zjištěných údajů vytvořil závěry, ze kterých formuloval názory a doporučení. Komisi se podařilo svou činností zdůraznit důležitost důchodové reformy a dostat ji tak do povědomí široké veřejnosti. Ve zprávě jsou představeny klíčové otázky, na které se tým snažil nalézt odpovědi.

- *„Jak zajistit dlouhodobou finanční udržitelnost povinného důchodového systému?”*
- *Zda (a jak) diverzifikovat financování povinného důchodového systému?*
- *Jaká bude příjmová solidarita v povinném důchodovém systému?*
- *Zda (a jak) řešit mezigenerační nespravedlnost povinného důchodového systému?”³¹*

Dle komise na tyto jednotlivé otázky neexistuje univerzální odpověď a je potřeba se na ně dívat jako na celek. Nelze je od sebe separovat, protože správná odpověď na jednu

³⁰ POTŮČEK, Martin. *Veřejná politika*. Praha: C.H. Beck, 2016. ISBN 978-80-7400-591-6.

³¹ *Závěrečná zpráva Výkonného týmu* [online]. Praha, 2005, str. 83, [cit. 2019-04-23]. Dostupné z: https://www.mpsv.cz/files/clanky/2235/zaverecna_zprava.pdf

z nich, může znamenat špatné odpovědi na ostatní. Případné politické rozhodnutí o důchodové reformě by mělo brát v úvahu stav české ekonomiky a důchodového systému. „Při úvahách o důchodové reformě však nestačí zabývat se pouze dnešním stavem, ale je třeba zohlednit trendy, které se budou prosazovat v příštích desetiletích. Parametrické úpravy důchodového systému, které posílí jeho finanční udržitelnost, pravděpodobně dále zvýší příjmovou solidaritu a mezigenerační nespravedlnost. Je nutné vnímat sekundární efekty, které takový vývoj může obnášet (zejména v oblasti trhu práce).“³² Konečným názorem výkonného týmu bylo, že důchodový systém v ČR musí být výrazně parametricky upraven.

1.6.2 Druhá Bezděkova komise

O 6 let později, v roce 2010, byl Vladimír Bezděk opět pověřen řízením tzv. **Poradního expertního sboru (PES)**. Členové komise byli tentokrát odborníci z finančního sektoru, představitelů státní správy a zástupce Českomoravské konfederace odborových svazů. Cílem práce Bezděkovy Komise II. aktualizovat projekci státního důchodového pilíře a formulovat doporučení úprav českého důchodového systému. Na základě zpracovaných materiálů a analýz dospěl PES k závěru, že český penzijní systém potřebuje reformu, která zajistí: větší diverzifikaci, fiskální udržitelnost, mezigenerační spravedlnost a zvýšení ekvivalence. Ve své závěrečné zprávě také zdůraznil, že pro úspěšnou důchodovou reformu je důležitá společensko-politická shoda. Ačkoli se členové komise shodli na nutnosti reformy, v konkrétní podobě už soulad názorů nepanoval, a proto vznikly dva scénáře, většinová a menšinová varianta. Většinové řešení spočívalo v rozdělení současného systému na dva pilíře. I. pilíř – současný PAYG s 20 % sazbou a II. fondový pilíř financovaný 3 % sazbou. Účast v obou pilířích by byla povinná pro všechny osoby starší 40 let a ostatní zůstanou v původní verzi systému. Druhá menšinová varianta navrhovala zachování současné sazby PAYG (23 %) u I. pilíře, ale reformovat II. pilíř, který by provozovaly penzijní fondy s podporou státu. Podmínkou nároku podpory, která by dosahovala 3 %, by bylo spoření v minimální výši 3 % ze mzdy. Vstup do II. pilíře by byl na dobrovolné bázi.³³

³² Závěrečná zpráva Výkonného týmu [online]. Praha, 2005, str. 84, [cit. 2019-04-23]. Dostupné z:

https://www.mpsv.cz/files/clanky/2235/zaverecna_zprava.pdf

³³ Závěrečná zpráva PES [online]. Praha, 2010 [cit. 2019-04-23]. Dostupné z:

https://www.mpsv.cz/files/clanky/8896/2010_06_03_Zaverecna_zprava_final_cistopis.pdf

1.6.3 Odborná komise pro důchodovou reformu (Potůčkova komise)

Třetí a nejnovější platformou pro diskuse o budoucí podobě důchodového systému v ČR se v roce 2014 stala Odborná komise pro důchodovou reformu (OK). Předsedou komise byl ministryní práce a sociálních věcí jmenován Martin Potůček a poprvé zasedala 13. května 2014. Účelem vzniku komise bylo nalezení souladu o budoucím směřování důchodového systému. „Komise má zhodnotit stav a vývojové trendy českého důchodového systému z pohledu demografie, sociologie a ekonomie a připravit návrhy na takové pokračování důchodové reformy, které stabilizují důchodový systém v dlouhodobé perspektivě, budou přijatelné napříč politickým spektrem a přijmou je i občané.“³⁴ Jednání byla maximálně transparentní a veškeré záznamy a průběžné zprávy z debat jsou dostupné veřejnosti na webových stránkách. Sledovanými kritérii při přípravě návrhů bylo posílení principu zásluhovosti, zajištění důstojného života seniorům, narovnání transferů mezi rodinou a společností, hranice věku odchodu do důchodu a v poslední řadě dlouhodobá stabilizace a udržitelnost systému.³⁵

1.6.3.1 Složení a pracovní týmy Odborné komise pro důchodovou reformu

Stálými členy Odborné komise se stali experti z oborů ekonomie, sociologie, demografie, koaliční i opoziční političtí reprezentanti a sociální partneři. Jako přidružení členové v komisi figurovali představitelé zájmových sdružení a profesních organizací. Dále se jednání komise účastnili zástupci veřejné správy a veřejných institucí. Organizačně byla Odborná komise rozdělena do tří pracovních týmů. Schůzky samotných týmů nebyly pravidelné, scházeli se operativně podle potřeby. Předsedou byl zkušený prof. Martin Potůček, který působí jako pedagog na Fakultě sociálních věd Univerzity Karlovy. Pracoval i jako poradce předsedů vlád, ministrů práce a sociálních věcí a v letech 1999 až 2004 zastával funkci prvního místopředsedy Rady pro výzkum a vývoj vlády ČR.³⁶ První

³⁴ Poslání Odborné komise pro důchodovou reformu [online]. 2014 [cit. 2019-04-23]. Dostupné z: http://www.duchodova-komise.cz/?page_id=47

³⁵ Dtto

³⁶ Životopis Martina Potůčka [online]. 2018 [cit. 2019-04-23]. Dostupné z: http://www.martinpotucek.cz/index.php?option=com_content&view=article&id=299&Itemid=69&lang=cs

pracovní tým, jehož vedoucím byl Vít Samek, který mimo jiné působil v obou Bezděkových komisích, se zabýval ukončením II. pilíře a nastavením parametrů III. pilíře. Druhý pracovní tým vedl Tomáš Kučera, specialista na demografické prognózy. Náplní práce druhého týmu byla hranice věku odchodu do důchodu a valorizace důchodů. Poslední třetí tým měl na starosti systémové analýzy, zásluhovost a transfery a vedl jej ekonom Otakar Hampl. Úplný seznam členů Odborné komise je uveden v příloze (viz příloha č. 1).³⁷

1.6.3.2 Konkrétní cíle a úkoly Odborné komise pro důchodovou reformu

Konkrétní cíle, úkoly a rozsah oblastí pro OK vycházely z jejího mandátu, přičemž komisí navržené změny musely respektovat mezinárodní závazky ČR a závazky plynoucí z členství v EU. OK měla za cíl navrhnout vzájemně propojenou sadu určitých návrhů a analyzovat její dopad na účastníky systému, domácnosti a státní rozpočet.³⁸

„Cíl č. 1: Navrhnout konkrétní mechanismus, pomocí kterého bude prováděno pravidelné hodnocení nastavení důchodového věku.

Cíl č. 2: Navrhnout takovou podobu valorizačního mechanismu, který zajistí úměrnou a důstojnou výši důchodu po celou dobu jeho výplaty.

Cíl č. 3: Navrhnout konkrétní způsob ukončení systému důchodového spoření.

Cíl č. 4: Navrhnout takové nastavení parametrů systému, při kterém dojde k posílení principu zásluhovosti bez negativního dopadu na ochranu před chudobou u populace důchodců.

Cíl č. 5: Navrhnout změny parametrů doplňkových důchodových systémů, zejména pak poskytované státní podpory s cílem motivovat k vytváření dlouhodobých úspor na stáří a k využití pro výplatu pravidelné penze a s ohledem na možnosti jednotlivých typů rodin a domácností.

³⁷ Členky a členové Odborné komise pro důchodovou reformu [online]. 2014 [cit. 2019-04-23]. Dostupné z: http://www.duchodova-komise.cz/?page_id=43

³⁸ Mandát Odborné komise pro důchodovou reformu [online]. 2014 [cit. 2019-04-23]. Dostupné z: http://duchodova-komise.cz/wp-content/uploads/2014/07/Mandat_Odborne_komsie_pro_duchodovou_reformu.pdf

Cíl č. 6: Navrhnout takovou podobu transferů mezi občany, rodinami a státem zprostředkovaných důchodovým systémem, která zajistí vyvážené a všeobecně akceptované postavení všech typů domácností.“³⁹

OK navrhla řešení tak, aby příslušné zákony vstoupily v platnost nejpozději k 1. lednu 2017, respektive k 1. lednu 2016 u cíle č. 3.⁴⁰ Závěry a doporučení jsou představeny v Závěrečné zprávě o činnosti Odborné komise pro důchodovou reformu v letech 2014-2017.

³⁹ Mandát Odborné komise pro důchodovou reformu [online]. 2014. str.2, 3. [cit. 2019-04-23]. Dostupné z: http://duchodova-komise.cz/wp-content/uploads/2014/07/Mandat_Odborne_komsie_pro_duchodovou_reformu.pdf

⁴⁰ Mandát Odborné komise pro důchodovou reformu [online]. 2014 [cit. 2019-04-23]. Dostupné z: http://duchodova-komise.cz/wp-content/uploads/2014/07/Mandat_Odborne_komsie_pro_duchodovou_reformu.pdf

Praktická část

V následujících kapitolách praktické části budou představeny jednotlivé návrhy Odborné komise pro důchodovou reformu, které byly navrženy vládě. Některé prošly legislativním procesem a některé nebyly do zákonů ČR promítnuty. Jaké návrhy byly promítnuty do zákonů ČR, které naopak nebyly a jakého pilíře se týkají, znázorňuje následující tabulka č. 3. Představím, detailně popíšu a zdůvodním návrhy, které OK za své funkční období podala a na závěr k návrhům vyjádřím své názory z pohledu generace Z ⁴¹, liberálně pravicového voliče a budoucího podnikatele.

Tabulka 3: Přehled představených návrhů Odborné komise

Návrh	Pilíř	Realizace
Revizního systému nastavení hranice důchodového věku	I. pilíř	Ano
Valorizace důchodů A) minimální valorizace procentní výměry důchodů B) minimální valorizace průměrného důchodu	I. pilíř	Ano
Způsobu ukončení důchodového spoření	II. pilíř	Ano
Osvobození od daně z příjmů i na výplaty penzí po dobu minimálně 10 let	III. pilíř	Ano
Snížení minimálního věku pro účast	III. pilíř	Ano
Zvýšení limitu pro kolektivní investování	III. pilíř	Ano
Povinnost bank držet peněžní prostředky odděleně	III. pilíř	Ano
Diferenciace sazeb pojistných odvodů pro rodiny s dětmi	I. pilíř	Ne
Sdílení vyměřovacích základů manželů	I. pilíř	Ne
Hledání vyváženějšího způsobu valorizace penzí	I. pilíř	Ne

Zdroj tabulky: Závěrečná zpráva Odborné komise pro důchodovou reformu ⁴²

⁴¹ Generace Z jsou ročníky narození 1995 až 2010

⁴² Závěrečná zpráva Odborné komise [online]. Str. 7. 2014 [cit. 2019-04-23]. Dostupné z: http://duchodova-komise.cz/wp-content/uploads/2014/07/Mandat_Odborne_komise_pro_duchodovou_reformu.pdf

2 Představení návrhů důchodové komise

Nyní se budu zabývat jednotlivými návrhy Odborné komise. U každého z nich popíši a zdůvodním komisi navržené řešení.

2.1 Návrh revizního systému nastavení hranice důchodového věku

Tento návrh představil na zasedání OK druhý pracovní tým. Týkal se důchodového pojištění a podstatou návrhu bylo přezkoumání a zlepšení nastavení mechanismu hranice důchodového věku (HDV).

Hlavním důvodem, proč se OK tímto návrhem zabývala bylo tehdejší nastavení automatického zvyšování HDV, které neuvádělo konkrétní limitní hodnotu HDV. Nastavení vycházelo z několika předpokladů. Základními z předpokladů bylo zvyšování naděje dožití, zvyšování naděje dožití v dobrém zdravotním stavu a s tím spojené uplatnění starších osob na pracovním trhu. Tehdejší tempo prodlužování HDV mělo pokračovat až do roku 2044. V té době by HDV činila pro muže a ženy 67 let. Podle tehdy aktuální právní úpravy by tak měla generace narozená v roce 2010 dosáhnout HDV při 72,5 letech.

Cílovým řešením pracovního týmu bylo zavést systém, který by odstranil nedostatky toho současného, byl pružný, umožňoval reagovat na exogenní změny a bylo možné jej postupně vylepšovat.

Tým tedy navrhl následující řešení. Nejprve byl určen okruh generací, pro které bude revize HDV aktuální. Generacím narozeným před rokem 1966, tedy lidem v předdůchodovém věku, se nebude s nastavením nijak manipulovat. Celý systém nastavení bude založen na naději dožití příslušné generace při dosažení HDV. Jako spouštěcí mechanismus revize bylo stanoveno očekávané překročení odchylky určujícího parametru (naděje dožití při HDV) od stanovené hodnoty odpovídající referenční věkové kategorii. Referenční věkovou kategorií navrhl tým věkovou skupinu 25-54 let. Kontrolním parametrem zvolili procentuální podíl očekávané doby prožité nad HDV z očekávané průměrné délky života osob, které se dožily HDV počítaný jako prostý aritmetický průměr těchto průměrných délek. Jako referenční hodnotu kontrolního parametru zvolili 25 % z průměrné délky života. Stanovili také povolenou odchylku 1 %

od kontrolního parametru. V případě, že by hodnota kontrolního parametru překročila stanovenou mez, vláda by ze zákona musela iniciovat a PS PČR předložit novelu zákona upravující HDV, která by vrátila hodnotu kontrolního parametru do intervalu tolerance.⁴³

Komise své východisko zdůvodnila tak, že na saldo každého důchodového systému má výrazný vliv doba pobírání důchodu. Prodlužování doby pobírání důchodu musí být, pro zajištění dlouhodobé stability systému, vyvažováno. Kompenzace je možné dosáhnout například vyššími odvody, nižší mírou zásluhovosti a náhradovými poměry. Posun HDV je, z důvodu zvyšování naděje dožití a růstu počtu důchodců, nevyhnutelný. Tento posun by měl být vůči jednotlivým generacím co možno nejspravedlivější. *„Připoutat růst HDV k určité očekávané době prožité nad HDV není mezigeneračně spravedlivé, neboť je velmi pravděpodobné, že od generace ke generaci poroste podíl doby prožité ve špatném zdravotním stavu k celkové době prožité nad HDV.“*⁴⁴ Spravedlivější by dle OK bylo zaručit všem, kteří dosáhnou HDV, že jejich relativní průměrná doba prožitá v důchodu a doba v důchodu v dobrém zdravotním stavu bude identická u přecházejících či následujících generací.⁴⁵

2.2 Návrh valorizace důchodů

Odborná komise pro důchodovou reformu navrhla stanovit A) minimální valorizaci procentní výměry důchodů podle indexu spotřebitelských cen domácností a B) minimální valorizaci průměrného důchodu.

OK se snažila reagovat na vývoj průměrných důchodů ve vztahu k nominální mzdě, který poukazoval na pomalu, ale jistě se rozevírající nůžky mezi mzdou a důchodem, což podložila daty a grafickým znázorněním (graf 1). Znevýhodnění důchodců zapříčiňovalo také relativně rychlejší zvyšování životních nákladů důchodců oproti životním nákladům ekonomicky aktivních osob. Podle OK bylo na základě údajů o vývoji těchto indexů zjištěno, že průměrné životní náklady důchodců rostly o 0,9 % rychleji než průměrné

⁴³ *Návrh revizního systému nastavení hranice důchodového věku* [online]. 2014. [cit. 2019-04-24]. Dostupné z: <http://www.duchodova-komise.cz/wp-content/uploads/2014/12/N%C3%A1vrh-revizn%C3%ADho-syst%C3%A9mu-nastaven%C3%AD-hranice-d%C5%AFchodov%C3%A9ho-v%C4%Bku-11.-prosince-2014.pdf>

⁴⁴ *Návrh revizního systému nastavení hranice důchodového věku* [online]. 2014. str. 3. [cit. 2019-04-24]. Dostupné z: <http://www.duchodova-komise.cz/wp-content/uploads/2014/12/N%C3%A1vrh-revizn%C3%ADho-syst%C3%A9mu-nastaven%C3%AD-hranice-d%C5%AFchodov%C3%A9ho-v%C4%Bku-11.-prosince-2014.pdf>

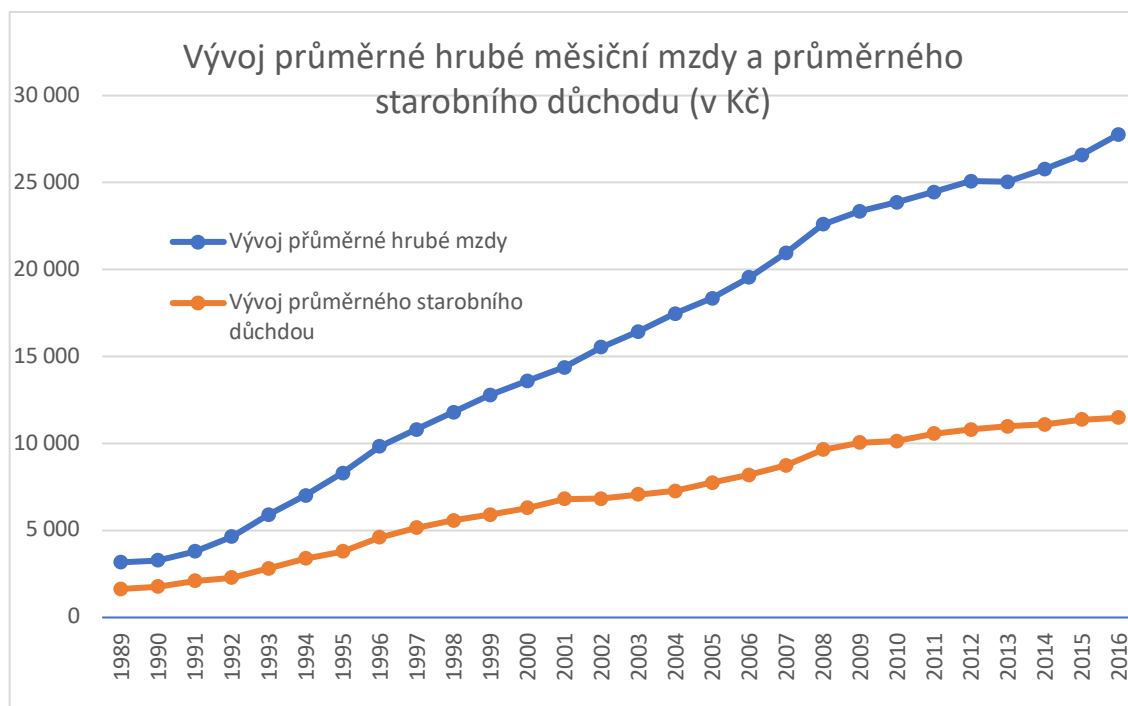
⁴⁵ Dtto

spotřebitelské ceny (graf 2). Navrhla proto dvě změny v systému valorizace českých důchodů.⁴⁶

A) Minimální valorizace procentní výměry důchodů podle indexu spotřebitelských cen domácností

Návrh stanovení minimální valorizace procentní výměry důchodů podle indexu spotřebitelských cen domácností vypracoval druhý pracovní tým, který jej koncipoval tak, aby pokud by index (spotřebitelských cen domácností) dosahoval nižší hodnoty než index spotřebitelských cen domácností důchodců, byl by ke stanovení valorizace zvolen právě index spotřebitelských cen domácností důchodců. Tím by byla zachována reálná kupní síla a zároveň alespoň z části nahrazeno znevýhodnění příjemců důchodu.

Graf 1: Vývoj průměrné hrubé mzdy a průměrného starobního důchodu

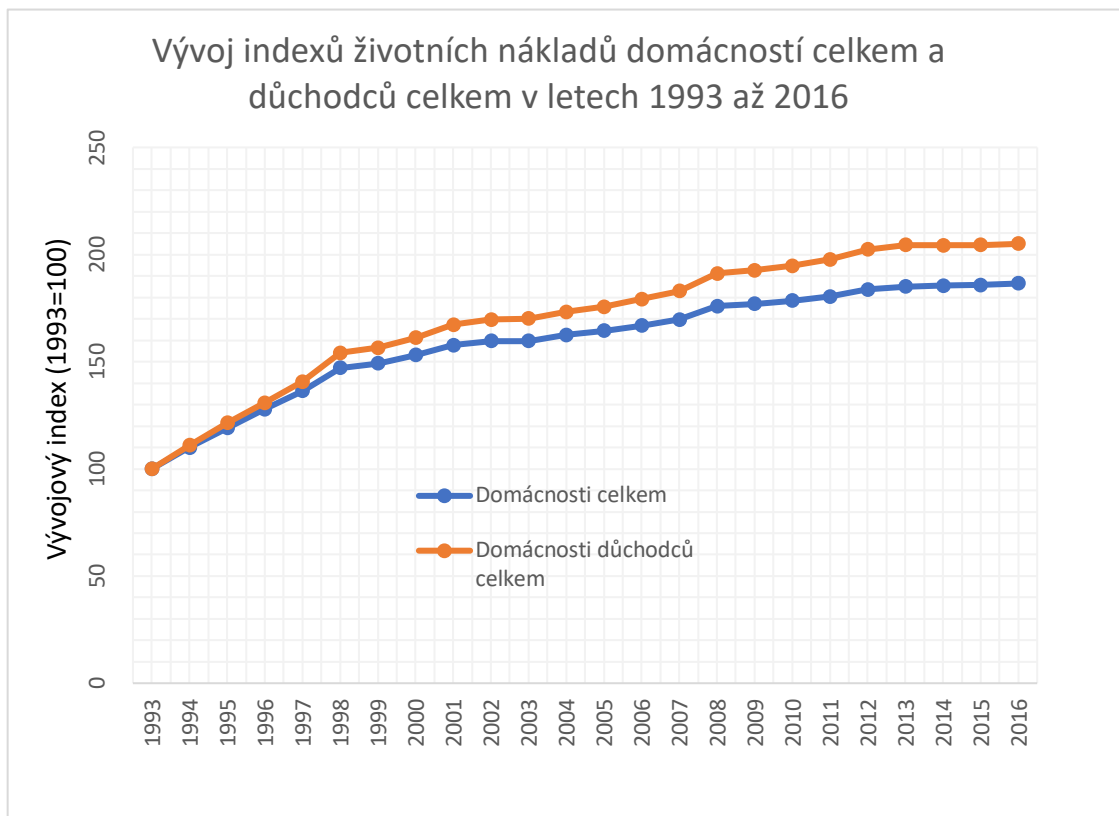

Zdroj: MPSV, ČSÚ, vlastní zpracování

Pozn. V roce 2000 se měnila metodika zpracování dat, proto jsou údaje pouze orientační

⁴⁶ *Návrh valorizace důchodů* [online]. 2016. str. 1. [cit. 2019-04-24]. Dostupné z: <http://www.duchodova-komise.cz/wp-content/uploads/2016/12/PT2-N%C3%A1vrh-valorizace-d%C5%AFchod%C5%AF-1.-prosince-2016.pdf>

Graf 2: Vývoj indexů životních nákladů domácností a domácností důchodců

Zdroj: MPSV, ČSÚ, vlastní zpracování

Pozn. V roce 2000 se měnila metodika zpracování dat, proto jsou údaje pouze orientační

B) Minimální valorizace průměrného starobního důchodu

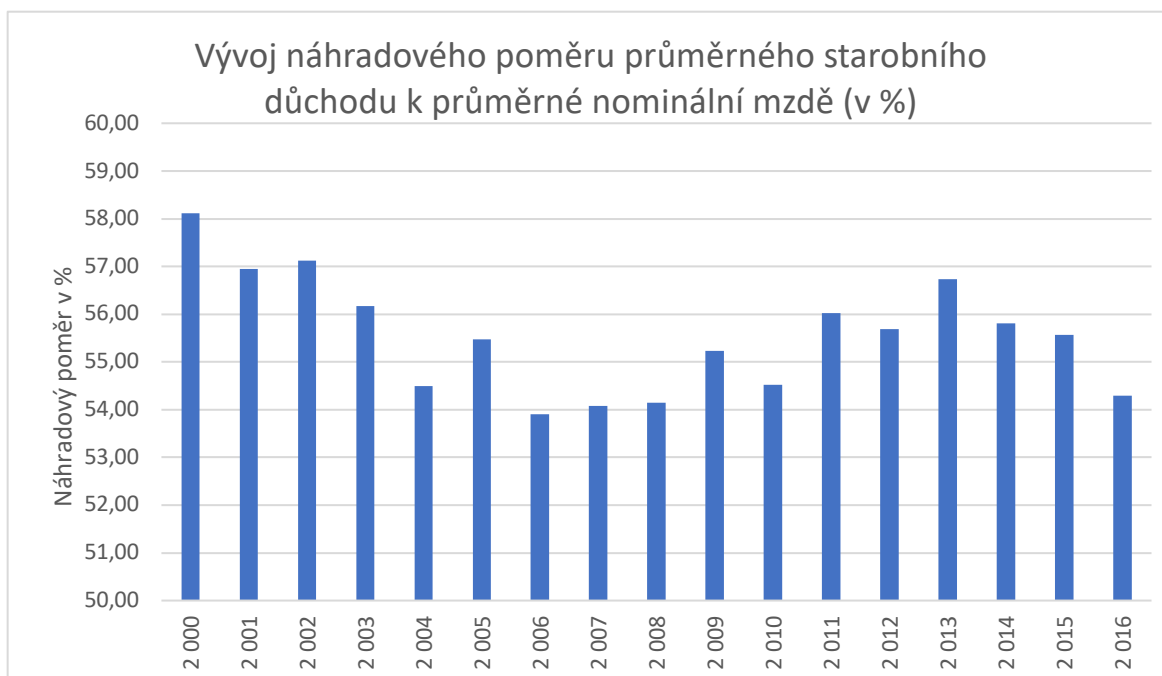
Dále OK „navrhuje stanovit minimální valorizaci průměrného starobního důchodu představující úhrn částky, o kterou se zvýší základní výměra důchodu, a částky, o kterou se zvýší procentní výměra důchodu, ve výši součtu stanoveného růstu spotřebitelských cen a jedné poloviny růstu reálné mzdy.“⁴⁷ Kdyby zůstalo zachované původní nastavení valorizací, tedy jedné třetiny růstu reálných mezd a úroveň růstu spotřebních cen, mohla by být podle OK ohrožena důležitá funkce důchodu, čímž je ochrana důchodců před chudobou.⁴⁸ Zároveň by klesal podíl výdajů na důchody z celkového HDP, což znamená,

⁴⁷ Návrh valorizace důchodů [online]. 2016. str. 1. [cit. 2019-04-24]. Dostupné z: <http://www.duchodova-komise.cz/wp-content/uploads/2016/12/PT2-N%C3%A1vrh-valorizace-d%C5%AFchod%C5%AF-1.-prosinec-2016.pdf>

⁴⁸ Hranice chudoby v ČR odpovídá 60 % mediánového příjmu.

že by se důchodci nepodíleli na zvyšování blahobytu společnosti a snižoval by se náhradový poměr.⁴⁹ Vývoj náhradového poměru v ČR znázorňuje graf 3.

Graf 3: Vývoj náhradového poměru průměrného starobního důchodu k průměrné nominální mzdě

Zdroj: MPSV, ČSÚ, vlastní zpracování

Z výše uvedeného grafu vidíme, že náhradový poměr měl v posledních letech, s výjimkou let 2009 až 2013, klesající tendenci.

OK se snažila navrhnout návrh tak, aby důchody byly důstojné, spravedlivé ve smyslu zásluhovosti, finančně udržitelné a umožnily důchodcům participovat se na růstu blahobytu společnosti. Současně ale OK komentovala: „Zároveň však z *podrobných diskusí na půdě druhého pracovního týmu Odborné komise* vyplynulo, že žádná realistická, rozpočtově únosná a politicky průchodná míra valorizace nemůže vyřešit problém chudoby u všech důchodců.“⁵⁰ Návrh nejprve přijalo MPSV, posléze Sobotkova vláda a v průběhu roku 2017 jej odsouhlasil parlament. Valorizace důchodů v roce 2018 už proběhla podle nových pravidel.

⁴⁹ Náhradový poměr je relace průměrného důchodu k průměrné nominální mzdě

⁵⁰ *Návrh valorizace důchodů* [online]. 2016. str. 2. [cit. 2019-04-24]. Dostupné z: <http://www.duchodova-komise.cz/wp-content/uploads/2016/12/PT2-N%C3%A1vrh-valorizace-d%C5%AFchod%C5%AF-1.-prosinec-2016.pdf>

2.3 Návrh způsobu ukončení systému důchodového spoření (tzv. II. penzijního pilíře)

Velkým návrhem, který opustil půdu OK, byl návrh způsobu ukončení II. pilíře – důchodového spoření. Vypracován byl prvním pracovním týmem a realizován vládou.

Podobu druhého pilíře jsme si již popsali v přecházející kapitole, ale pro připomenutí se jednalo o 3 % opt-out z prvního pilíře, a ještě musel účastník dát 2 % z hrubé mzdy navíc. Druhý pilíř zavedla tehdejší Nečasova koaliční vláda složená z ODS, TOP 09 a Věcí Veřejných. Toto rozhodnutí bylo mnohými kritizováno. Mezi kritiky byli členové Národní ekonomické rady vlády, politické opozice, prezident Klaus a také například Martin Potůček. Koaliční vláda předpokládala účast v řádu půl miliónu až miliónu občanů, avšak u občanů si II. pilíř nenašel velkou podporu a skutečně se do něho přihlásilo jen kolem 84 tisíc lidí. Proto si koaliční vláda Bohuslava Sobotky (ČSSD, ANO a KDU-ČSL) ve svém programovém prohlášení vytkla za cíl druhý pilíř zrušit.

Cílem OK bylo realizovat ukončení důchodového spoření při minimalizaci nákladů na stranách veškerých subjektů zapojených do systému. Snažila se předejít možným právním sporům a administrativní zátěži na straně orgánů státní správy. Současně chtěla vyjít ze stávajících principů a nevytvářet nový systém pro účely ukončení důchodového spoření. Vytvoření nového systému jen pro účely ukončení II. pilíře by totiž přineslo zbytečné náklady. Výsledkem práce byly dvě časové varianty, jedna s rychlým a druhá s klasickým legislativním procesem. První varianta s klasickým legislativním procesem cílila účinnost změn od 1. ledna 2017 a druhá ambicióznější, rychlejší varianta s účinností změn o rok dříve, tedy od 1. ledna 2016. Odhadovaná lhůta legislativního procesu činila pro rychlejší z variant 11 a pro pomalejší 15 až 16 měsíců. Na jednání OK byla druhá, rychlejší varianta řešení schválena 31. července 2014 a předložena vládě ČR. Ve sbírce zákonů byl návrh uveřejněn dne 28.12.2015 a promítnut do zákona č. 376/2015 Sb., o ukončení důchodového spoření. Celý proces byl proveden ve spolupráci s dohledovými orgány, kterými byly ČNB, ČSSZ a Generální finanční ředitelství. OK odhadovala náklady na straně Finanční správy a orgánů sociálního zabezpečení v řádu desítek milionů Kč.⁵¹

Přes vysoké úsilí a dotazy směřované na MPSV, MF a ČNB se mi skutečnou výši nákladů zrušení důchodového spoření nepodařilo zjistit. Ve vládním návrhu zákona o

⁵¹ *Návrh způsobu ukončení důchodového spoření* [online]. 2014. [cit. 2019-04-24]. Dostupné z: <http://duchodova-komise.cz/wp-content/uploads/2014/08/N%C3%A1vrh-zp%C5%AFsoby-ukon%C4%8Den%C3%AD-d%C5%AFchodov%C3%A9ho-spo%C5%99en%C3%AD-OK-pro-vl%C3%A1du.pdf>

zrušení II. pilíře byl uveden pouze velmi široký interval odhadů nákladů. Byl uveden interval od minimálně 40 mil. Kč až po cca 1 mld. Kč, za předpokladu, že se účastníci budou soudit se státem.⁵²

2.3.1 Rámcová koncepce návrhu

Rámcově byl návrh koncipován následujícím způsobem: Prvním krokem bylo od ledna 2016 ukončení odvodů pojistného na důchodové spoření. Penzijní společnosti musely dát účastníkům důchodového spoření do konce března 2016 písemně vědět o tom, že se fondy budou rušit a zároveň je ve zprávě vyzvat, aby jí účastník sdělil způsob vypořádání naspořených prostředků. Ke dni 1. července 2016 se ze zákona zrušilo povolení k provozování důchodového spoření, tudíž zanikla možnost uzavření nových smluv a zahájila se likvidace důchodových fondů. Účastníci měli na rozhodnutí o způsobu vypořádání prostředků čas do konce září 2016. Do 31. prosince muselo proběhnout vypořádání prostředků mezi penzijními společnostmi a účastníky.⁵³

2.3.2 Pojistné na důchodové spoření

V návrhu OK ošetřila, jakým způsobem bude ukončeno placení pojistného. Byla předepsána pravidla stanovení a placení pojistného na důchodové spoření pro zaměstnance a pro OSVČ. Pravidla stanovení pojistného byla odlišná v tom, že OSVČ měla více času na podání přiznání (k 1. dubnu 2016 za rok 2015) než zaměstnanec, za kterého podával hlášení a zálohu na pojistné plátce pojistného (jeho zaměstnavatel) do 20. ledna 2016 za prosinec 2015. Úhrada pojistného měla proběhnout do 1. dubna 2016 s výjimkou případu OSVČ, kterému pojistné přiznání zpracovává daňový poradce (do 1. července 2016). U správce pojistného byl vytvořen svodný účet, na který se převedly prostředky účastníků, kteří nereagovali na výzvu penzijních společností o vypořádání prostředků. Spolu s finanční částkou byly správci pojistného poskytnuty potřebné informace o účastnících. Jejich identifikační údaje, adresu a sumu, která jim náleží. Správce pojistného tyto údaje

⁵² *Vládní návrh o ukončení důchodového spoření*. 2015.str. 16. Dostupné také z: www.psp.cz/sqw/text/orig2.sqw?idd=114569

⁵³ *Návrh způsobu ukončení důchodového spoření* [online]. 2014. [cit. 2019-04-24]. Dostupné z: <http://duchodova-komise.cz/wp-content/uploads/2014/08/N%C3%A1vrh-zp%C5%AFsoby-ukon%C4%8Den%C3%AD-d%C5%AFchodov%C3%A9ho-spo%C5%99en%C3%AD-OK-pro-vl%C3%A1du.pdf>

zpracoval a zaslal na příslušný finanční úřad, kde byly vedeny na osobních daňových účtech (ODÚ). Na těchto účtech se prostředky chovaly jako standartní přeplatek, což znamenalo, že mohly být použity k úhradě nedoplatků na jiných daních, nebo se staly vratitelným přeplatkem.⁵⁴

2.3.3 Rušení fondů a vypořádání prostředků

Jak jsem již naznačil v přechozí kapitole, tak penzijní společnosti musely do konce března 2016 svým klientům, účastníkům důchodového spoření, povinně písemně oznámit dvě skutečnosti. První o zrušení důchodových fondů, včetně okamžiku zrušení. Druhou skutečností bylo, že účastníkům vzniká povinnost sdělit penzijní společnosti následující informace:

- „Číslo účtu, na který by měly být vyplaceny jeho prostředky, nebo
- Identifikátory své smlouvy ve III. pilíři včetně čísla příslušného účtu penzijní společnosti, popř.
- Adresu pro zaslání poštovní poukázky, pokud účastník bankovní účet nemá, popř. pokud nemá sjednanou smlouvu ve III. pilíři.“⁵⁵

Účastník měl tedy na výběr pouze ze dvou možností, hotovost, nebo převedení naspořené částky na smlouvu ve III. pilíři.

OK chtěla minimalizovat počet případů a s nimi spojených nákladů, kdy penzijní společnost včas neobdržela od účastníka požadované informace o způsobu vypořádání prostředků a musela je převést na svodný účet u správce pojistného, stanovením šesti měsíční lhůty (6 měsíců od zrušení fondů) pro vyrovnání prostředků. Dále OK odhadovala, že penzijní společnosti budou požadovat náhradu za vynaložené náklady na zavedení a zrušení systému důchodového spoření až několik stovek miliónů korun. Samotné penzijní společnosti odhadovaly náklady na 150 mil. korun.⁵⁶

⁵⁴ *Návrh způsobu ukončení důchodového spoření* [online]. 2014. [cit. 2019-04-24]. Dostupné z: <http://duchodova-komise.cz/wp-content/uploads/2014/08/N%C3%A1vrh-zp%C5%AFsobu-ukon%C4%8Den%C3%AD-d%C5%AFchodov%C3%A9ho-spo%C5%99en%C3%AD-OK-pro-vl%C3%A1du.pdf>

⁵⁵ *Návrh způsobu ukončení důchodového spoření* [online]. 2014. str. 4. [cit. 2019-04-24]. Dostupné z: <http://duchodova-komise.cz/wp-content/uploads/2014/08/N%C3%A1vrh-zp%C5%AFsobu-ukon%C4%8Den%C3%AD-d%C5%AFchodov%C3%A9ho-spo%C5%99en%C3%AD-OK-pro-vl%C3%A1du.pdf>

⁵⁶ *Vládní návrh o ukončení důchodového spoření*. 2015. str. 16. Dostupné také z: www.psp.cz/sqw/text/orig2.sqw?idd=114569

2.3.4 Úprava nároků v I. pilíři

Návrh byl konstruován tak, aby neměnil nebo nijak nezasahoval do ostatních pilířů. Díky tomu, že byl II. pilíř sestaven formou opt-outu neboli částečného vyvázání z I. pilíře, bylo účastníkům doporučeno zpětné doplacení pojistného na důchodové pojištění. Pokud by účastník nedoplatil pojistné z I. pilíře, platila by mu při výpočtu procentní výměry za dobu účasti na důchodovém spoření sazba 1,2 %. Jestliže by se rozhodl rozdíl pojistného doplatit, platila by pro něj sazba 1,5 %. Rozhodnutí o doplacení bylo na dobrovolné bázi a účastník na to mohl využít prostředky, které mu byly vráceny penzijní společnostmi. Pojistné na důchodové spoření bylo stanoveno 3 % opt-outem z I. pilíře, a navíc musel účastník dát ještě 2 % ze mzdy navíc. Dohromady tedy sazba pojistného činila 5 % ze mzdy. Jednoduchou trojčlenkou zjistíme, že 3 % vyměřovacího základu odpovídají 60 % pojistného zaplaceného na důchodové spoření. Za zaměstnance platil pojištění zaměstnavatel, tudíž zaměstnanec nenese odpovědnost a nelze po něm požadovat případné nedoplatky zaměstnavatele u Finanční správy. Zaměstnanec měl tedy doplatit 60 % pojistného a doba účasti na II. pilíři se mu hodnotila jako doba účasti v I. pilíři. U OSVČ byla ovšem situace jiná. OSVČ měla zaplatit pojistné ve výši 60 % z odvedeného pojistného a pokud OSVČ dlužila ještě jiné pojistné, musela doplatit i tento závazek. OSVČ, která dlužila pojistné, se na rozdíl od zaměstnance nezapočetla tato doba jako důchodové pojištění.⁵⁷

⁵⁷ *Návrh způsobu ukončení důchodového spoření* [online]. 2014. [cit. 2019-04-24]. Dostupné z: <http://duchodova-komise.cz/wp-content/uploads/2014/08/N%C3%A1vrh-zp%C5%AFsoby-ukon%C4%8Den%C3%AD-d%C5%AFchodov%C3%A9ho-spo%C5%99en%C3%AD-OK-pro-vl%C3%A1du.pdf>

2.3.5 Dědění a danění

Prostředky zemřelého účastníka byly samozřejmě předmětem dědictví a OK. Roli zde hrálo datum podání žádosti o vyplacení dědického podílu. Když byla žádost doručena penzijní společnosti do dne účinnosti zákona, převáděly se prostředky podle tehdy aktuální právní úpravy (tj. na účet dědice v důchodovém spoření). Pokud byla žádost doručena po účinnosti zákona o zrušení důchodového spoření, byly dědici vyplaceny prostředky v hotovosti. V případě, že se dědic o prostředky nepřihlásil, byly po zrušení fondů převedeny na svodný účet u správce pojistného. Zdanění bylo upraveno stejně jako zdanění při jednorázovém vyrovnání z penzijního připojištění se státním příspěvkem. Prostředky nebyly daněny, jestliže účastník zvolil možnost jejich převedení na smlouvu ve III. pilíři. Byly však evidovány a staly se předmětem zdanění při výplatě z III. pilíře.⁵⁸

2.3.6 Alternativní návrhy ukončení II. pilíře

OK nebyla v průběhu pracovních diskusí zcela jednotná a byly vzneseny i jiné varianty ukončení důchodového spoření. Jednalo se o návrhy prof. Jaroslava Vostatka a poslance Dr. Miroslava Opálky (KSČM).

Prof. Vostatek odmítl odsouhlasenou koncepci návrhu s tím, že je příliš složitá a umožňuje účastníkům si ponechat příspěvek státu (Opt-out) ve výši 3 % ze mzdy. Prof. Vostatek komentoval: „*Návrh Komise dokonce dává šanci na „rychlé peníze“ i těm, kteří do II. pilíře vstoupí do konce roku 2015. Počet účastníků se tak může znásobit a stát to může stát další miliardy.*“⁵⁹ Vostatek tedy navrhl pouze ukončení 3 % opt-outu a ponechání možnosti účasti na důchodovém spoření ve výši 2 %.

KSČM chtělo předejít soudním či arbitrážním sporům a navrhlo tyto legislativní úpravy:

⁵⁸ *Návrh způsobu ukončení důchodového spoření* [online]. 2014 [cit. 2019-04-24]. Dostupné z: <http://duchodova-komise.cz/wp-content/uploads/2014/08/N%C3%A1vrh-zp%C5%AFsobu-ukon%C4%8Den%C3%AD-d%C5%AFchodov%C3%A9ho-spo%C5%99en%C3%AD-OK-pro-vl%C3%A1du.pdf>

⁵⁹ *Návrh způsobu ukončení důchodového spoření* [online]. 2014. str. 8. [cit. 2019-04-24]. Dostupné z: <http://duchodova-komise.cz/wp-content/uploads/2014/08/N%C3%A1vrh-zp%C5%AFsobu-ukon%C4%8Den%C3%AD-d%C5%AFchodov%C3%A9ho-spo%C5%99en%C3%AD-OK-pro-vl%C3%A1du.pdf>

- „Co nejrychlejší ukončení vyvádění 3 procentních bodů důchodového pojištění z I. do II. pilíře.
- Bezodkladné zastavení vstupu dalších účastníků do II. pilíře.
- Zrušení daňových úlev v souvislosti s II. pilířem i převodů části DPH na důchodový účet (zavedeno v souvislosti se zavedením důchodového spoření).
- Vyžádat si stanovisko ČNB o jejím postupu v rámci platného zákona a dle situace legislativně stanovit ČNB povinný postup při udělování licencí s ohledem na minimální počet klientů.
- Umožnit účastníkům důchodového spoření dobrovolné vystoupení z II. pilíře s tím, že budou mít alternativní volby, jakou formou vypořádání – převedení svých úspor zvolí (forma bude mít vliv na nároky či restrikce).“⁶⁰

Po těchto změnách by měl dle KSČM II. pilíř přirozeně zaniknout. Alternativní návrhy ovšem nezískaly mezi ostatními členy OK podporu.

2.4 Návrhy v rámci doplňkového penzijního spoření (III. pilíře)

První pracovní tým navrhl v rámci III. pilíře pět menších parametrických změn.

První bylo rozšíření osvobození od placení daně z příjmů i na výplaty penzí. Cílem bylo zvýšit motivaci účastníků, aby volili místo jednorázové výplaty spíše dlouhodobou výplatu prostředků ze III. pilíře. Podmínkou byla minimální délka výplaty penze 10 let.

Druhou změnou bylo snížení, v tomto případě úplné odstranění, minimální věkové hranice pro účast na doplňkovém penzijním spoření. Což znamená, že už dětem budou moci jejich rodiče spořit.

Dále byl „zvýšen limit pro investování do standardních fondů kolektivního investování z 35 % na 40 % hodnoty majetku v účastnickém fondu a limit pro investování do speciálních fondů kolektivního investování z 5 % na 10 % hodnoty majetku v účastnickém fondu.“⁶¹

⁶⁰ Návrh způsobu ukončení důchodového spoření [online]. 2014. str. 8. [cit. 2019-04-24]. Dostupné z: <http://duchodova-komise.cz/wp-content/uploads/2014/08/N%C3%A1vrh-zp%C5%AFsoby-ukon%C4%8Den%C3%AD-d%C5%AFchodov%C3%A9ho-spo%C5%99en%C3%AD-OK-pro-vl%C3%A1du.pdf>

⁶¹ Závěrečná zpráva o činnosti Odborné komise v roce 2014 [online]. 2014. str. 6. [cit. 2019-04-24]. Dostupné z: <http://www.duchodova-komise.cz/wp-content/uploads/2015/01/Z%C3%A1v%C4%9Bre%C4%8Dn%C3%A1-zpr%C3%A1va-o-%C4%8Dinnosti-OK-2014.pdf>

Předposlední úprava se týkala povinnosti penzijních společností držet prostředky před jejich přidělením do účastnických fondů odděleně na běžném účtu. Zároveň, že tyto prostředky nebudou součástí majetkové podstaty v případě úpadku penzijní společnosti.

Poslední návrh upravoval pravomoci ČNB v ohledu dohledového orgánu při posuzování individuálních situací účastnických fondů.

Všech pět návrhů v rámci III. pilíře bylo promítnuto do zákona č. 377/2015 Sb. a uveřejněno ve Sbírce zákonů dne 28.12.2015.⁶²

2.5 Návrh diferenciací sazeb pojistných odvodů pro rodiny s dětmi

Třetí pracovní tým vypracoval návrh diferenciací sazeb odvodů pro rodiny s dětmi, který byl OK schválen.

Cílem návrhu bylo ocenění zásluh pracujících rodičů vícečlenných rodin na výchově budoucí generace. Opatření bylo sestaveno jako rozpočtově neutrální a mělo ulehčit finanční zátěž rodinám, které vychovávají nezaopatřené děti.

Konkrétně bylo navrženo zvýšení základní sazby důchodového pojištění o jeden procentní bod z 28 % na 29 %. OK uvedla, že „*díky uplatnění diferenciováných snížených sazeb pro rodiny s dětmi se celkové daňové zatížení práce nezmění.*“⁶³ Úprava měla měnit pouze pojistné placené zaměstnancem, neměla mít vliv na pojistné placené zaměstnavatelem a vyměřovací základ měl zůstat nezměněn. Bezdětné domácnosti tak měly platit 29 % a naopak domácnosti s 4 a více dětmi měly platit sazbu 21, 5 %. Obdobně byla ošetřena situace s OSVČ. Sníženou sazbu na nezaopatřené dítě (do 26 let věku, žijící v domácnosti rodiče) by mohli uplatnit oba z rodičů žijící ve společné domácnosti. Následující tabulka (tabulka 4) ukazuje navržené sazby s ohledem na počet dětí a rozvržení sazby mezi zaměstnance a zaměstnavatele.⁶⁴

⁶² Závěrečná zpráva o činnosti Odborné komise v roce 2014 [online]. 2014 [cit. 2019-04-24]. Dostupné z: <http://www.duchodova-komise.cz/wp-content/uploads/2015/01/Z%C3%A1v%C4%9Bre%C4%8Dn%C3%A1-zpr%C3%A1va-o-%C4%8Dinnosti-OK-2014.pdf>

⁶³ Návrh diferenciací sazeb odvodů pro rodiny s dětmi [online]. 2015. str. 1. [cit. 2019-04-24]. Dostupné z: <http://www.duchodova-komise.cz/wp-content/uploads/2015/05/N%C3%A1vrh-diferenciacie-sazeb-pojistn%C3%BDch-odvod%C5%AF-pro-rodiny-s-d%C4%9Btmi-21.-kv%C4%9Bt%C4%BEna-2015.pdf>

⁶⁴ Návrh diferenciací sazeb odvodů pro rodiny s dětmi [online]. 2015. str. 1. [cit. 2019-04-24]. Dostupné z: <http://www.duchodova-komise.cz/wp-content/uploads/2015/05/N%C3%A1vrh-diferenciacie-sazeb-pojistn%C3%BDch-odvod%C5%AF-pro-rodiny-s-d%C4%9Btmi-21.-kv%C4%9Bt%C4%BEna-2015.pdf>

Tabulka 4: Navržené sazby důchodového pojištění

Počet dětí ve společné domácnosti	0	1	2	3	4
Sazba důchodového pojištění zaměstnanec	7,5 %	6,5 %	5,0 %	2,5 %	0,0 %
Sazba důchodového pojištění zaměstnavatel	21,5 %	21,5 %	21,5 %	21,5 %	21,5 %

Zdroj: Návrh diferenciacie pojistných sazeb odvodů pro rodiny s dětmi

Komise do návrhu začlenila také analýzu dopadů změn sazeb pojistného na měsíční příjem domácností. Analýza byla sestavena pro rodičovský pár, ve kterém pracují oba rodiče, s ohledem na počet dětí a relativní výši mzdy. Dopady změn znázorňuje tabulka 5.

Tabulka 5: Dopady do měsíčního příjmu domácnosti (Kč)

Počet dětí v domácnosti	0	1	2	3	4
50 % mediánové mzdy	-226	0	338	902	1 466
100 % mediánové mzdy	-451	0	677	1 805	2 932

Zdroj: Návrh diferenciacie pojistných sazeb odvodů pro rodiny s dětmi

Z tabulky 5 jasně vidíme, že na domácnosti s jedním dítětem by návrh neměl žádný vliv. Bezdětné domácnosti by na tom byly díky vyšší sazbě (7,5 %) hůře a naopak domácnosti se dvěma a více dětmi by si polepšily. Pro domácnosti s vyšší mzdou by regulace měla větší dopady než pro domácnosti s nižší mzdou, což znamená, že efekt regulace by byl přímo úměrný. V rodinách s vyšší mzdou jsou také vyšší průměrné náklady na děti za domácnost. Tento fakt znázorňuje tabulka 6, kterou OK modelově propočítala.

Tabulka 6: Celkové průměrné měsíční náklady na děti za domácnost (Kč)

Počet dětí v domácnosti	0	1	2	3	4
50 % mediánové mzdy	0	6 240	10 464	13 794	16 701

100 % mediánové mzdy	0	10 902	17 160	21 805	25 574
----------------------	---	--------	--------	--------	--------

Zdroj: Návrh diferenciacie pojistných sazeb odvodů pro rodiny s dětmi

Když budeme vycházet z výše uvedených tabulek (5 a 6), tak si můžeme povšimnout, že například rodiny se dvěma dětmi a mediánovým příjmem si ze svých průměrných nákladů na své děti 17 160 Kč přilepší o necelých 700 Kč.

Dále OK modelově vyčíslila dopady návrhu do celoživotního příjmu domácností při neměnném mediánovém příjmu. Rozlišila výchovu do 19 (SŠ) a do 25 (VŠ) let věku nezaopatřeného dítěte a vyobrazila je tabulkou (tabulka 7).

Tabulka 7: Dopady změn sazeb pojistného do celoživotního příjmu domácnosti (Kč)

Počet dětí v domácnosti	0	1	2	3	4
Celoživotní dopady výchovy do 19 let (SŠ)	-216 547	-113 687	20 301	204 366	368 130
Celoživotní dopady výchovy do 25 let (VŠ)	-216 547	-81 205	101 506	366 777	611 746

Zdroj: Návrh diferenciacie pojistných sazeb odvodů pro rodiny s dětmi

Podle výchozích propočtů třetího pracovního týmu měla změna ovlivnit státní rozpočet o cca + 178 mil. Kč ročně. MPSV poté provedlo expertní korekci kalkulace dopadů, kde zohlednilo dopad příjmů nepodléhajících pojistnému na důchodové pojištění a možné reakce vyvolané navrhovanou změnou a určilo interval od + 178 mil. Kč do - 4 mld. Kč.⁶⁵

⁶⁵ Návrh diferenciacie pojistných sazeb odvodů pro rodiny s dětmi [online]. 2015. [cit. 2019-04-24]. Dostupné z: <http://www.duchodovakomise.cz/wp-content/uploads/2015/05/N%C3%A1vrh-diferenciacie-sazeb-pojistn%C3%BDch-odvod%C5%AF-pro-rodiny-s-d%C4%9Btmi-21.-kv%C4%9Bt%C4%9Bna-2015.pdf>

Tento návrh následně upravilo MPSV. Cílem MPSV bylo zjednodušení administrativy a odstranění dopadů pro bezdětné. Základní charakteristiky návrhu MPSV uvádí následující tabulka (tabulka 8).

Tabulka 8: Charakteristika návrhu upraveného MPSV

Počet dětí v domácnosti	0	1	2	3	4
Sazba důchodového pojištění – zaměstnanec	6,5 %	6,5 %	5,0 %	2,5 %	0,0 %
Sazba důchodového pojištění – zaměstnavatel	21,5 %	21,5 %	21,5 %	21,5 %	21,5 %
Dopad pro rodiče s mediánovým příjmem (měs. Kč)	0	0	338	902	1466

Zdroj: Souhrn výstupů 3. pracovního týmu Odborné komise ⁶⁶

Odstranění dopadů na bezdětné ponecháním původní sazby (6,5 %) by bylo dosaženo za cenu dopadů do státního rozpočtu. Administrativní zjednodušení mělo být dosaženo použitím stejných dokladů pro ověření podmínky nároku na sníženou sazbu, jako pro daňové zvýhodnění na dítě. Nižší sazbu by ale mohl využít pouze jeden rodič. Z tabulky 8 vidíme, že u osob s mediánovým příjmem by se výhoda při péči o dvě a více dětí pohybovala od 338 Kč měsíčně až po téměř 1500 Kč měsíčně. MPSV poté opět vyčíslilo finanční dopad návrhu do státního rozpočtu na - 3,8 mld. Kč ročně. Zároveň byly vyčísleny jednorázové implementační náklady na straně ČSSZ ve výši 42 až 45 mil. Kč. Tento návrh schválila vláda dne 5. dubna 2017 a byl předán PS PČR k projednání. Avšak projednávání sněmovního tisku (č. 1096) bylo ukončeno s koncem volebního období. ⁶⁷

Při dotazech směřovaných na MPSV ohledně aktuálního vývoje návrhu diferenciací pojistného se mi od MPSV dostalo odpovědi ve smyslu, že již při přípravě návrhu o diferenciaci pojistného, který vyústil do sněmovního tisku č. 1096, se v rámci meziresortního připomínkového řízení objevila celá řada zásadních připomínek ostatních

⁶⁶ Souhrn výstupů 3. Pracovního týmu Odborné komise [online]. 2015. str. 3. [cit. 2019-04-24]. Dostupné z: <http://www.duchodova-komise.cz/wp-content/uploads/2017/09/Souhrn-v%C3%BDstup%C5%AF-PT-3.pdf>

⁶⁷ Sněmovní tisk č. 1096 [online]. 2017. [cit. 2019-04-24]. Dostupné z: <https://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?O=7&CT=1096&CT1=0>

rezortů i sociálních partnerů, které upozorňovaly na podstatné nežádoucí koncepční konsekvence návrhu. K připomínkám patřil dopad na státní rozpočet při poskytování snížené sazby dvěma pečujícím osobám a „trestání“ bezdětných osob zvýšením sazby pojistného. V rámci tohoto řízení bylo rozhodnuto, že se základní sazba pojistného na sociální zabezpečení nebude, oproti návrhu OK, zvyšovat a zůstane ve výši 6,5 % a možnost využít snížené sazby bude moci využít pouze jeden rodič.

Momentálně tento návrh není obsažen v programovém prohlášení vlády, proto je možné ho považovat zatím za neaktuální.

2.6 Návrh sdílení vyměřovacích základů manželů

Návrh sdílení vyměřovacích základů (SVZ) manželů vypracoval třetí pracovní tým a OK jej dne 11. prosince 2014 schválila.

*„Cílem bylo zajistit spravedlivý důchod pro oba manžele prostřednictvím společného sdílení vyměřovacího základu pro výpočet důchodu.“*⁶⁸

OK uvedla konkrétní řešení následujícím způsobem. Vyměřovací základy by se sloučily a rozdělily napůl mezi oba partnery. Administrace by byla zajištěna jako doposud prostřednictvím evidenčních listů důchodového pojištění každého z manželů, které by byly doplněny o identifikaci druhého partnera. Vznik sdílení vyměřovacích základů by byl zajištěn automaticky vstupem do manželství. Naopak ukončení SVZ by bylo zajištěno rozvodem, právním vyvázáním nebo odchodem jednoho z manželů do důchodu. Započítání evidovaných SVZ by proběhlo až při podání žádosti a výpočtu důchodu. Opatření mělo být nejprve platné pro osoby žijící v manželství a v registrovaném partnerství. Způsob, jakým by se započítávaly náhradní a vyloučené doby znázornila OK tabulkou (viz příloha č. 2). Celý návrh předpokládal přizpůsobení existujících systémů na straně zaměstnavatelů i ČSSZ.⁶⁹

⁶⁸ *Návrh sdílení vyměřovacích základů manželů* [online]. 2014. str. 1. [cit. 2019-04-24]. Dostupné z: <http://www.duchodova-komise.cz/wp-content/uploads/2015/02/Sd%C3%ADlen%C3%AD-vym%C4%9B%C5%99ovac%C3%ADch-z%C3%A1klad%C5%AF-man%C5%BEel%C5%AF-11.-prosinec-2014.pdf>

⁶⁹ *Návrh sdílení vyměřovacích základů manželů* [online]. 2014 [cit. 2019-04-24]. Dostupné z: <http://www.duchodova-komise.cz/wp-content/uploads/2015/02/Sd%C3%ADlen%C3%AD-vym%C4%9B%C5%99ovac%C3%ADch-z%C3%A1klad%C5%AF-man%C5%BEel%C5%AF-11.-prosinec-2014.pdf>

V rámci přípravy návrhu provedlo MPSV důkladnou analýzu dopadů zavedení SVZ. „Ukázalo se však, že realizace záměru by si vyžádala řešení některých zásadních problémů a situací, což by činilo tento záměr při současné podobě procesů a informačních systémů značně komplikovaným.“⁷⁰

Při dotazech směřovaných na MPSV ohledně návrhu sdílení vyměřovacích základů reagovalo MPSV ve smyslu, že klíčovým problémem je celková efektivita či potenciál opatření, kdy za cenu velkých a neúměrných administrativních nákladů dochází v průměru k přesunu či vzájemnému sdílení relativně nízkých částek. Jedním z problémů bylo vyřešení situace sdílení, když jeden z účastníků pracuje v zahraničí. Pro účely zavedení tohoto institutu do základního důchodového pojištění by bylo nutno změnit některé podstatné principy systému a výrazně změnit tradiční a funkční konstrukci výpočtu důchodu využívanou již po několik desetiletí. Bylo by nezbytné zavést a za několik desetiletí do minulosti doplnit data o všech náhradních dobách důchodového pojištění. Podrobná analýza ukázala, že s jeho zavedením je spojeno riziko zhoršení funkčnosti, srozumitelnosti i transparentnosti a zvýšení nákladovosti současného důchodového systému. Dalším problémem bylo ošetření náhradních dob pojištění⁷¹, které jsou zároveň dobami vyloučenými. To například znamená, že v období, kdy jeden z páru získá náhradní dobu pojištění, která je současně vyloučenou dobou (bez příjmu, např. péče o dítě), tak se vyměřovací základ druhého partnera rozdělí na poloviny každému z nich. Při výpočtu důchodu by došlo k nevyužití jednoho sdíleného vyměřovacího základu, což by pár poškodilo. Vyřešení takovýchto situací by bylo velmi obtížné či dokonce nemožné a návrh nemohl, bez dílčích modifikací, naplnit sledovaný cíl. Proto byly práce na tomto návrhu v říjnu 2015 přerušeny. Problematika sdílení vyměřovacích základů však byla v současné době prostřednictvím Komise pro spravedlivé důchody opět diskutována a při posledním jednání Komise (dne 22. března 2019) byl tento bod schválen jako jedna z možných variant při řešení rozdílů mezi důchody žen a mužů. Nicméně nyní je předčasné odhadovat, jak bude tato debata v rámci Komise pokračovat a zda z ní vyplyne případné rozpracování námětu do návrhu legislativního charakteru.

⁷⁰ Závěrečná zpráva o činnosti Odborné komise [online]. 2017. str. 6. [cit. 2019-04-24]. Dostupné z: <http://www.duchodova-komise.cz/wp-content/uploads/2017/09/Z%C3%A1v%C4%9Bre%C4%8Dn%C3%A1-zpr%C3%A1va-o-%C4%8Dinnosti-OK-pro-DR.pdf>

⁷¹ Náhradní doba pojištění je čas, kdy účastník neodvádí příspěvky, ale přesto se mu doba započítává do potřebných let pojištění pro důchod

2.7 Návrh hledání vyváženějšího způsobu valorizace důchodů

Poslední návrh OK se zabýval problémem hledání vyváženějšího způsobu valorizace penzí.

Hlavním problémem byla vysoká diferenciací valorizačních částek důchodů. Tehdy současné nastavení mechanismu valorizace důchodů mohlo vést k nedůstojně nízkým částkám valorizace u nízkých důchodů. Kumulací nízkých a vysokých valorizací se rozevírají nůžky mezi nízkými a vysokými důchody. Jak už jsem uvedl v předchozí kapitole, tak OK rámcově usilovala o to, aby důchody byly důstojné, odrážely výši předcházejících výdělků, zachovávaly kupní sílu důchodců a současně nenarušovaly dlouhodobou finanční udržitelnost důchodového systému, a proto se na půdě druhého pracovního týmu, celkem na šesti jednáních, diskutovaly čtyři následující přístupy k řešení problému diferenciací valorizačních částek.

2.7.1 Přístupy k řešení

- 1) *„Navrhnout nový způsob výpočtu valorizačních částek, například ve formě matematické formule,*
- 2) *Navrhnout změny, které budou dávat větší prostor pro diskreci politiků (vlády) při stanovení valorizačních částek,*
- 3) *Neměnit nastavení valorizací a konkrétní případy nízkých celkových příjmů důchodců nadále řešit adresně v rámci systému sociálních dávek,*
- 4) *Neměnit nastavení valorizací a současný systém doplnit o jednorázové zvýšení všech nebo vybraných důchodů o jednotnou částku, nebo jejich navýšení na stanovenou minimální úroveň, například při dosažení určitého věku“⁷²*

První přístup, navržení nového způsobu, byl odmítnut, protože OK již podala přecházející návrh na nový způsob valorizace, který ještě nestihl projít legislativním procesem a mohl by s ním interferovat. Současně by se při navržení nové matematické formule snížila srozumitelnost systému. Při diskutování nad druhým přístupem se

⁷² Návrh hledání vyváženějšího způsobu valorizace penzí [online]. 2017. str. 1. [cit. 2019-04-24]. Dostupné z: <http://www.duchodovakomise.cz/wp-content/uploads/2017/06/Hled%C3%A1n%C3%AD-vyv%C3%A1%C5%BEn%C4%9Bj%C5%A1%C3%ADho-zp%C5%AFsobu-valorizace-19.-dubna-2017.pdf>

konstatovalo, že aktuální diskrece politiků je dostatečná, ale že neumožňuje zákonodárcům nastavit rozdílnou relativní výši valorizace v závislosti na výši důchodu. OK navrhla v rámci druhého přístupu čtyři alternativní modelová řešení, která by dala vládě větší prostor při stanovení diskrece (viz podkapitola navržené modely). Zamítnut byl také třetí přístup, protože neřešil původní problém – vysokou diferenciaci valorizací. Členové se však shodli na tom, že tento způsob může vyřešit problém seniorů ohrožených chudobou prostřednictvím nepojistných sociálních dávek. Například příspěvkem na bydlení nebo nižší frekvencí testování sociálních dávek. „*Konkrétně bylo navrženo testování příjmů domácností seniorů ve věku nad 65 let jedenkrát za rok a jedenkrát za tři roky ve věku nad 70/75 let*“⁷³ Poslední čtvrtý přístup se jevil jako nejlepší řešení. Současný systém pravidelné valorizace (o relativní částku) by doplnil systém nepravidelného navyšování a pevnou částku. To by zajistilo ochranu nejchudších seniorů před chudobou a snížilo relativní diferenciaci absolutní výše vyplácených důchodů.⁷⁴

2.7.2 Navržené modely

Modely 1 a 2 předpokládaly navýšení základní částky, a naopak snížení progresu u procentní výměry. Model č. 1 by navýšil základní částku u všech důchodů o další pevnou částku, díky které by procentní výměra méně diferencovala výslednou výši valorizace důchodů. Orientační modelový propočet provedl u modelu č. 1 Martin Potůček (viz příloha č. 3). Model č. 2 měl stanovit určitou výši důchodu, pod kterou by důchody byly valorizovány stejnou částkou, a nad kterou by byly valorizovány procentně. Model číslo 3 by zvýšil nízké důchody z dodatečných zdrojů a zachoval nastavení v případě vyšších důchodů. Poslední model číslo 4 by přidal všem stejnou částku. Základní přehled modelů je graficky znázorněn v příloze č. 4. Výsledkem diskusí nad modely bylo odmítnutí modelu 2, protože by vedl svou složitostí k technickým problémům a byl pravděpodobně odmítnut politickou reprezentací a širokou veřejností. Model číslo 4, ač by problém rozpětí valorizačních částek řešil, byl z důvodu snížení principu zásluhovosti také odmítnut.

⁷³ *Návrh hledání vyváženějšího způsobu valorizace penzí* [online]. 2017. str. 2. [cit. 2019-04-24]. Dostupné z: <http://www.duchodovakomise.cz/wp-content/uploads/2017/06/Hled%C3%A1n%C3%AD-vyv%C3%A1%C5%BEn%C4%9Bj%C5%A1%C3%ADho-zp%C5%AFsobu-valorizace-19.-dubna-2017.pdf>

⁷⁴ *Návrh hledání vyváženějšího způsobu valorizace penzí* [online]. 2017. [cit. 2019-04-24]. Dostupné z: <http://www.duchodovakomise.cz/wp-content/uploads/2017/06/Hled%C3%A1n%C3%AD-vyv%C3%A1%C5%BEn%C4%9Bj%C5%A1%C3%ADho-zp%C5%AFsobu-valorizace-19.-dubna-2017.pdf>

Dalším důvodem odmítnutí modelu číslo 4 byla skutečnost, že by narušil zachování kupní síly důchodů, protože valorizační částky u nadprůměrných důchodů by nekorespondovaly s růstem cenové hladiny. Model 1 by byl méně rozpočtově náročný než model 3, protože by znamenal částečnou redistribuci prostředků na navýšení důchodů. Model 3 by k navýšení důchodů potřeboval dodatečné prostředky. Mezi členy druhého pracovního týmu po odborných diskuzích nepanovala dostatečná shoda, a proto se rozhodli předložit dvě alternativy. Předložili model 1 a 3, přičemž konečné rozhodnutí se rozhodli ponechat na politické reprezentaci. Předseda OK, Martin Potůček, napsal dopis předsedovi vlády, ve kterém ho informoval o konečném konsenzu OK a upozornil na to, že je OK připravena poskytnout konzultace při přípravě konkrétního návrhu řešení. S ohledem na časovou náročnost přípravy a průmětu návrhu do legislativy se problém nevyřešil v aktuálním volebním období.⁷⁵

3 Vlastní stanoviska

V této kapitole zhodnotím uskutečnění cílů a návrhy Odborné komise. Pokusím se na problematiku dívat z více úhlů a představím vlastní názory k jednotlivým návrhům, které OK podala.

3.1 Návrh revizního systému nastavení hranice důchodového věku

Hranice důchodového věku (HDV) je celospolečensky citlivé téma. Česká republika byla do nedávna jedinou zemí na světě, která měla zavedené, díky Nečasově vládě, trvalé zvyšování HDV v závislosti na roce narození dané osoby. Takto nastavený systém je dle mého názoru absurdní, protože například člověk narozený v roce 2010 by odcházel do důchodu v sedmdesáti. Nebo člověk narozený v roce 2060 v osmdesáti letech. Tímto návrhem OK splnila první cíl ze svého mandátu, kterým bylo navržení konkrétního mechanismu, skrze který bude upravován věk odchodu do důchodu. Návrh revizního systému nastavení HDV vnímám jako velice důležitý a podstatný krok k zajištění správně fungujícího důchodového systému. Nyní je důchodový věk pro všechny ročníky mladší

⁷⁵ Návrh hledání vyváženějšího způsobu valorizace penzí [online]. 2017 [cit. 2019-04-24]. Dostupné z: <http://www.duchodova-komise.cz/wp-content/uploads/2017/06/Hled%C3%A1n%C3%AD-vyv%C3%A1%C5%BEen%C4%9Bj%C5%A1%C3%ADho-zp%C5%AFsobu-valorizace-19.-dubna-2017.pdf>

roku 1972 jednotný, zastropovaný na 65 let. Správné určení HDV má svůj smysl, protože to lidem umožňuje plánovat svůj život ve stáří v předstihu. Zvyšování HDV komplikuje odchod do důchodu především lidem, kteří vykonávají fyzicky náročná zaměstnání. Osobně si nedokážu představit více než 50 let starého dělníka na stavbě. Dnešní životní styly jsou velmi různorodé, a proto bych se snažil do systému nastavení HDV implementovat opatření, která by účastníkům důchodového pojištění nabídla určitou míru flexibility. Například možnost v brzkém důchodu část prostředků vybrat, a ještě v dobrém zdravotním stavu procestovat kus světa. Taková možnost by samozřejmě nemohla být neomezená, aby nedocházelo k případům, že penzistům nezbyde dostatek prostředků na skutečný důchod.

3.2 Návrh valorizace důchodů

Zvětšování rozdílu mezi průměrnou mzdou a průměrným důchodem je potřeba řešit, protože jinak bude u některých jedinců docházet k velkému „skoku“ ve velikosti příjmů při odchodu do důchodu. Vývoj valorizace zásadně ovlivňuje životní úroveň penzistů. Řešení bych osobně, z pozice pravicového a liberalismu zastávajícího voliče, hledal na straně důchodů, prostřednictvím jejich správné indexace. Odborná komise chtěla úpravou valorizačního mechanismu zajistit úměrnou a důstojnou výši důchodu, což se jí také podařilo a splnila tím druhý úkol ze zadání. Rozhodnutí OK, navrhnout valorizaci podle indexu spotřebitelských cen domácností, nebo vyššího indexu spotřebitelských cen domácností důchodců, vnímám jako správný krok k zachování kupní síly seniorů a snížení efektu rozevírajících se nůžek mezi průměrným důchodem a průměrnou mzdou. Myslím si ale, že k zastavení efektu rozevírajících se nůžek bude potřeba dalších parametrických úprav systému indexace. Spotřební koš domácností důchodců se liší od koše ekonomicky aktivních lidí. Senioři vynakládají větší část svých příjmů na náklady spojené s bydlením, stravováním, léky a zdravotní péčí. Jak bylo znázorněno v návrhu, tak ceny těchto statků rostly rychleji než ostatní výdaje, což také znevýhodňovalo důchodce. Vlády přistupují k valorizacím důchodů většinou opatrně, protože důchodci jsou velkou voličskou skupinou, kterou si politici nechťejí „znepřátelit“. Zároveň výdaje na důchody tvoří největší část výdajů státního rozpočtu. Tyto výdaje jsou financovány z daní a příspěvků na sociální pojištění, které zase nejsou populární mezi pracujícími občany. Politik je tedy nucen balancovat mezi uspokojením případně neuspokojením dvou skupin voličů, což

bohužel nepřispívá k iniciativě se tímto problémem zabývat. Z pohledu politika maximalizujícího zisk, neboli usilujícího o znovuzvolení, bych nedělal radikální změny valorizace důchodů.

3.3 Návrh způsobu ukončení systému důchodového spoření (tzv. II. penzijního pilíře)

Ukončení II. pilíře bylo náročným krokem, se kterým se musela OK vypořádat. Musela návrh sestavit způsobem, který by počítal s mnoha proměnnými. Myslím si, že na svou obsáhlost a složitost jej OK ošetřila velmi dobře, čímž naplnila cíl č. 3 z mandátu. Za velký úspěch považuji zvolení a provedení rychlejší varianty. Naopak za mínus bych považoval, že návrh ukončení nezohlednil odškodnění transakčních nákladů (časové, cestovní, na získání informací) občanů, kteří se rozhodli v II. pilíři participovat. Každý z nich musel vynaložit náklady na vstup a zároveň i výstup z tohoto pilíře. Kdyby ale Komise chtěla nějakým způsobem odškodnit účastníky II. pilíře, muselo by to být na úkor státu, který by musel vynaložit dodatečné náklady. To by znamenalo divergenci od původního cíle, ukončení II. pilíře při minimalizaci nákladů. Souhlasím s „potrestáním“ případů, kdy OSVČ musela zaplatit nejen pojistné na úpravu nároků v I. pilíři, ale také eventuálně dlužné pojistné. Kolem roku 2010 už mezi postkomunistickými státy (Maďarsko, Polsko, Rumunsko, Slovensko, Litva) existovala špatná zkušenost s druhým pilířem, a přesto se naše vláda nepodívala a nepoučila při zavádění důchodového spoření v ČR. Příprava a poté ukončení II. pilíře stály český stát podle skromných odhadů 70 milionů korun. Jako daňového poplatníka mě tato skutečnost mrzí a klesla má důvěra ve schopnosti zákonodárců a tehdejší politické reprezentace. Líbil se mi návrh prof. Vostatka, který upozorňoval na možné zneužití vstupu do II. pilíře před jeho ukončením a „vytěžení“ 3 % z odvodů na pojistné pro svůj osobní prospěch, protože věřím, že by se našli jedinci, kteří by této situace využili.

3.4 Návrhy v rámci doplňkového penzijního spoření (III. pilíře)

Doplňkové penzijní spoření, dle mého názoru, představuje šikovný nástroj k prohloubení principu zásluhovosti a ekvivalence českého důchodového systému. Nabízí účastníkům získání dodatečných prostředků mimo sféru I. pilíře. Motivování účastníků III. pilíře pomocí daňové úlevy, v tomto případě úplného osvobození od daně z příjmu (podmínka min. 10 leté penze), je dobrý způsob, jak přimět účastníky volit spíše dlouhodobější výplaty penzí namísto jednorázových výplat. Při jednorázové výplatě může v mnoha případech dojít k tomu, že účastník fondu peníze rychle utratí a následně se bude muset spolehnout na dávky pouze z I. pilíře. Stát usiluje o to, aby III. pilíř sloužil k získání pravidelného příjmu nad rámec I. pilíře. Eliminací věkové hranice pro účast ve III. pilíři se zajistí přístup ke spoření již mladistvým, i když se, dle mého názoru, najde minimum mladistvých, kteří by si sami spořili už v takto brzkém věku. Zrušení věkové hranice je relevantní hlavně pro rodiče, kteří chtějí spořit svým dětem. Změna limitů pro investování do standartních a speciálních fondů kolektivního investování je podle mě pro obvyčejného občana méně významná, protože je to opatření usnadňující penzijním společností operace na finančním trhu. Nařízení penzijním společností, držet prostředky před přidělením do účastnických fondů na odděleném účtu a to, že prostředky nebudou součástí majetkové podstaty, je opatření v zájmu ochrany účastníků doplňkového penzijního spoření. Lidé využívající III. pilíř se nemusí bát nepříznivého ekonomického vývoje, bankrotu penzijní společnosti a případné ztráty naspořených financí. Těmito změnami doplňkového penzijního spoření OK naplnila cíl č. 5 jejího politického mandátu.

3.5 Návrh diferenciací sazeb pojistných odvodů pro rodiny s dětmi

Tímto návrhem chtěla OK naplnit cíle č. 4 a 6 z jejího politického mandátu, čímž bylo myšleno posílení principu zásluhovosti a vyvážení transferů ve společnosti. Přestože návrh nebyl realizován, tak jejím koncepčním námětem OK splnila výše zmíněné cíle.

Zavedení možnosti platit v rámci diferenciovaných sazeb pojistného pojistné sníženou sazbou, by mělo pozitivní sociální dopady nejen na rodiny s dětmi, ale také na celou společnost, která by byla tímto návrhem pro populačně motivována. Původní návrh

OK, který byl vytvořen jako rozpočtově neutrální, měl „trestat“ bezdětné a rodiče, kteří o své děti již nepečují v podobě vyšší sazby. Osobně sympatizuji s úpravou návrhu podle MPSV (zachování sazby u rodin s jedním dítětem a bezdětných rodin), protože v dnešní době dává mnoho mladých lidí přednost kariéře a materiálnímu zabezpečení před založením rodiny. Nevidím důvod, proč by měl systém přitěžovat mladým lidem, kteří mají tendenci k větší spotřebě, než lidé starší, materiálně zabezpečení. Důležitým pozitivem je fakt, že by návrh nemanipuloval s vyměřovacím základem a neměl by tak vliv na finální výši důchodu. Z pohledu zaměstnavatele by se mi sice sazba pojistného nijak nezměnila, ale k návrhu bych se stavěl odmítavě, protože by došlo ke zvýšení administrativních nákladů na aplikaci nové právní úpravy, na jejichž kompenzaci bych neměl žádný nárok.

3.6 Návrh sdílení vyměřovacích základů manželů

Hlavním přínosem návrhu by bylo zajištění spravedlivějších důchodů obou partnerů. Návrh by ženám kompenzoval předchozí péči o děti, kvůli níž mají obvykle nižší důchody než muži. V podstatě by jeden z partnerů dostal důchod o příslušnou částku vyšší a druhý o stejnou částku důchod nižší. Návrh by chránil příjmově slabšího partnera v případě rozvodu či úmrtí toho druhého. Komise se tímto konceptem snažila posílit zásluhovost (žen vychovávajících děti) a narovnat transfery mezi rodinnou a společností. Bohužel by zavedení institutu sdílení vyměřovacích základů přineslo (dle odpovědi MPSV) více administrativních nákladů než společenských přínosů. Návrh by dle mého názoru měl smysl, pokud by partneři žili odděleně, místo ve společné domácnosti. Myslím si, že většina manželů žijících ve společné domácnosti se o náklady dělí rovným dílem a žijí ze společné „rodinné kasy“, tudíž by pro ně byl návrh bezvýznamný. Ne všichni partneři spolu žijí v manželském svazku, proto bych zvážil rozšíření návrhu o možnost požádat o tento institut i pro páry žijící „na volné noze“ mimo manželství.

3.7 Návrh hledání vyváženějšího způsobu valorizace důchodů

Odborná komise reagovala tímto návrhem na pověření tehdejšími předsedou vlády Bohuslavem Sobotkou k hledání možností změn valorizačního schématu, která by vedla ke snížení velkých rozdílů částky indexace. I s tímto úkolem se OK vypořádala navržením čtyř modelů a doporučením uplatnění prvního a třetího z nich. Pro mnoho důchodců je starobní důchod jediným zdrojem příjmů a valorizace má zásadní vliv na jejich životní úroveň. Vývoj inflace nelze odvrátit, a proto je indexace důchodů nutná. Myslím si, že by mohl být problém řešen také navržením nové matematické formule, nebo prostřednictvím čtvrtého přístupu, nepravidelným navyšováním důchodů o pevnou částku. Pro průměrného občana je i současný způsob stanovení a valorizování důchodů mnohdy nesrozumitelný a vytvoření nové formule by na úrovni srozumitelnosti nemuselo nic měnit. Vysoká diferenciací valorizačních částek vede k nedostatečné valorizaci nízkých důchodů a kumulací těchto nízkých valorizací se časem stává z průměrného důchodce podprůměrný.

Pro znázornění změn ve valorizaci důchodů v roce 2018 a 2019 jsem použil následující tabulky. Tabulka (tabulka 9) ukazuje valorizace v roce 2018.

Tabulka 9: Výše valorizace v závislosti na výši důchodu v roce 2018 (v Kč)

Důchod v roce 2017	Valorizace v roce 2018	Důchod po valorizaci v roce 2018
4 000	201	4 201
10 000	411	10 411
11 850	476	12 326
20 000	761	20 761

Pozn. Průměrný důchod v roce 2017 činil 11 850 Kč, Zdroj: ČSÚ, propočet dle pravidel MPSV

Z tabulky 9 vidíme, že lidem s podprůměrným důchodem (4 000 Kč) by valorizace přidala 201 korun navíc, zatímco důchodcům s nadprůměrným důchodem (20 000 Kč) bylo přidáno 761 korun, což je 3,5 krát více. Aby se vyřešil problém rozevírajících nůžek, tak by dle mého názoru mělo být nejchudším seniorům přidáno více než těm s nadprůměrným důchodem. Lepším způsobem by bylo navyšovat důchody všem stejnou částkou, namísto vypočtení a zvýšení procentně, avšak to by pokřivilo princip zásluhovosti důchodového systému. Výdaje na důchody by zůstaly stejné, jenom ti s podprůměrným

důchodem by si polepšili na úkor těch s nadprůměrnými důchody. Otázkou zůstává, jestli je takové stanovení penzí sociálně spravedlivé.

MPSV připravilo (27. února 2018) novelu zákona, která vycházela z programového prohlášení vlády ČR. Novela zákona o důchodovém pojištění zvýšila základní výměru z 9 % na 10 % průměrné mzdy. U všech důchodů došlo k navýšení základní výměry o 570 korun na hodnotu 3270 korun. Procentní výměry byly navýšeny o 3,4 % a celkové navýšení pro rok 2019 činilo 7,3 %. Dále novela obsahovala navýšení důchodu o 1000 Kč pro seniory starší 85 let. Opatření zcela jistě pomůže osobám starším 85 let, kterým se s věkem zvyšují náklady na zdravotní služby a osobám, jejichž důchod je tvořen primárně základní výměrou. Novela vešla v platnost 1. ledna 2019 zákonem č. 191/2018 Sb. Za posledních 20 let se jedná o nejvyšší indexaci důchodů a průměrný starobní důchod přesáhne 13 200 korun. Dle MPSV se náklady na indexaci zvýší o 31,7 mld. korun.^{76 77}

Příklad valorizace důchodů podle nových pravidel v roce 2019 vyobrazuje následující tabulka 10.

Tabulka 10: Výše valorizace v závislosti na výši důchodu v roce 2019 (v Kč)

Důchod v roce 2018	Valorizace v roce 2019	Důchod po valorizaci v roce 2019
4 000	615	4 615
10 000	819	10 819
11 850	882	12 732
20 000	1 159	21 159

Pozn. Pokud je účastníkovi 85 let, připočítává se mu k valorizované částce 1 000 Kč navíc. Zdroj: ČSÚ, propočet dle pravidel valorizace MPSV

Tabulka 10 ukazuje, že rozdíl mezi valorizací podprůměrného a nadprůměrného důchodu již není takový, jako tomu bylo při valorizaci v roce 2018. Nadprůměrný důchodce dostane přidáno 1,9 krát více než ten podprůměrný, což mi přijde spravedlivější a myslím si, že vláda udělala správný krok ke zlepšení důchodové situace a rozdílů valorizačních částek v ČR.

⁷⁶ Tisková zpráva MPSV [online]. Praha, 2018, 10. září [cit. 2019-04-24]. Dostupné z: https://www.mpsv.cz/files/clanky/34278/TZ_-MPSV_zverejnuje_definitivni_udaje_o_vysi_valorizace_duchodu_v_lednu_....pdf

⁷⁷ Programové prohlášení vlády [online]. 2018, 8.1. [cit. 2019-04-24]. Dostupné z: https://www.vlada.cz/cz/jednani-vlady/programove-prohlaseni-vlady-162319/#Socialni_politika_a_zamestnanost

3.8 Doporučení pro směřování změn v oblasti penzí

Český důchodový systém není dokonalý a je potřeba jej v průběhu let upravovat, aby korespondoval se současnou situací. V této podkapitole vyjádřím svůj pohled a doporučení směřování změn v důchodovém systému ČR.

Jako největší problém vidím dlouhodobou finanční neudržitelnost systému, kdy na důchodovém účtu vznikají při výplatách penzí deficity. Příčinou oné situace je nízká porodnost a stárnutí populace. Průměrný věk, kdy lidé zakládají rodinu se od počátku 90. let značně zvýšil a mladí lidé preferují vybudování kariéry před založením rodiny. Řešení bych hledal skrze kvalitní a efektivní rodinnou politiku. Cílem by měla být podpora mladých párů při zakládání rodiny. Do rodinné politiky by měla být implementována podpůrná opatření, podobná jako navrhla OK, která by novým rodinám výrazně finančně ulehčila a tedy je pronatalitně motivovala.

Druhým značným problémem dle mého názoru představuje fakt, že vlády nejsou v postoji k důchodové problematice jednotné a nepostupují kontinuálně. Některé vlády mají zájem na změnách a optimalizacích v důchodovém systému pracovat a některé onu problematiku v programových prohlášeních spíše opomíjejí. Toto je zřejmé například i z postojů zástupců jednotlivých politických stran a hnutí v rámci jednání OK (viz následující kapitola). Bylo by vhodné stanovit dlouhodobou a silnou kooperační spolupráci mezi orgány a institucemi České republiky. Například vytvořením dlouhodobého cíle důchodového systému ČR, který by byl nezávislý na jednotlivých vládách a politických výkyvech. Současně by měl tento cíl motivovat a nabádat k diskusím a kompromisům napříč politickým spektrem. V tomto lze hledat inspiraci například ve vytvoření Národní rozpočtové rady ČR, jejímž posláním je vyhodnocovat, zda stát a další veřejné instituce dodržují pravidla rozpočtové odpovědnosti bez ohledu na aktuální složení vlády.

4 Politický diskurs

Jednáních OK se účastnili také političtí reprezentanti (viz Příloha č.1). Někteří vstupovali a vyjadřovali své názory k práci OK více a někteří méně. V této kapitole se budu zabývat rozpravou těchto politiků a jejich věcnými připomínkami k návrhům.

Při schválení **návrhu nastavení revizního systému nastavení hranice důchodového věku** dne 11. 12. 2014 byly zastoupeny pouze dvě politické strany (KSČM a KDU-ČSL). První připomínku měl Miroslav Opálka (KSČM). Souhlasil s návrhem, ale doporučil přehodnotit postup při situaci, kdy dojde k překročení pásma tolerance a vláda musí předložit novelu zákona, která vrátí parametr do intervalu tolerance. Doporučil použít místo novely zákona raději vládní nařízení, které by bylo rychlejší a méně komplikované. Vladimír Špidla (Úřad vlády ČR) se k názoru pana Opálky přiklonil a dodal, že by mohly být zahrnuty obě varianty. Dále pan Opálka zmínil, že v návrhu není stanovení stropu odchodu do důchodu na 65 let, které OK předkládal v předstihu a nebylo projednáváno. Bylo mu odpovězeno panem Münichem, že je návrh koncipován tak, aby reagoval na vývoj a není vhodné zavádět fixní parametry.

Na tomto jednání se jednalo také o **návrhu sdílení vyměřovacích základů manželů**. Při diskuzích nad tímto návrhem našli zástupci pravice, pan Bartošek (KDU-ČSL), i levice, pan Opálka (KSČM), názorovou shodu. Oba s návrhem souhlasili a pan Bartošek dodal, že návrh pomůže ženám, které se staraly o děti, s čímž pan Opálka souhlasil.⁷⁸

Na jednání OK dne 11. 12. 2016 o **návrhu valorizaci důchodů** měl pan Opálka několik poznámek. Za prvé prý téma valorizace důchodu již bylo v tomto volebním období novelizováno dvakrát a zda má OK ambici prosadit tento návrh do konce volebního období, nebo se jedná o přípravu pro další vládu. Dále by se dle pana Opálky mělo valorizovat jiným způsobem pro starodůchodce a vznesl otázku, zda nejsou minimální důchody příčinou nízkých odvodů u OSVČ, sníženým pracovním úvazkem, nízkou mzdou

⁷⁸ Zápis z desátého jednání Odborné komise [online]. Praha, 2014 [cit. 2019-04-25]. Dostupné z: <http://www.duchodova-komise.cz/wp-content/uploads/2015/01/Z%C3%A1pis-OK-141211.pdf>

nebo dlouhodobou nezaměstnaností. Na to reagoval předseda Potůček ve smyslu, že OK je poradním orgánem, který předkládá návrhy ministerstvu, kde mohou být upraveny a je na uvážení ministerstva, jak s nimi naloží. Pan Opálka byl jediným aktivním politickým reprezentantem na tomto jednání.⁷⁹

Na jednání OK dne 31.7. 2014 o **návruhu zrušení důchodového spoření (II. pilíře)** už byla situace jiná a do diskuzí se zapojilo již více členů politické reprezentace. Zapojila se Radka Maxová (ANO), Jana Hnyková (ÚSVIT), Roman Sklenák (ČSSD) a Miroslav Opálka (KSČM). Jako první reagovala paní Maxová, když souhlasila s názorem pana Nachera, který říkal, že by měla být připravena i alternativní varianta zachování a reformování II. pilíře, kdyby ke zrušení nakonec nedošlo. Paní Maxová řekla, že by OK měla mít záložní plán a doporučila zvážit ponechání vyvedených 3 % účastníkům bez jakékoliv penalizace. Současně nesouhlasila se skutečností, že se na jednání OK mělo hlasovat o návrhu, jehož verze se lišila od té, co byla rozeslána k nastudování a že návrh Hnutí ANO nebyl diskutován. Pan Špidla odpověděl, že *„zrušit II. pilíř bylo politické rozhodnutí, které se odehrálo v průběhu demokratických voleb a v průběhu demokratického sestavování vlády. Tato komise proto není oprávněna vytvářet žádné jiné alternativy, jejím úkolem je pouze sestavit návrh na zrušení a definovat rizika.“*⁸⁰ Načež oponoval pan Opálka s tím, že by měly být nějaké alternativy nastíněny a připomněl zrušení prostřednictvím penzijních společností. Jeho názor však nevyvolal mezi ostatními členy OK souhlasné reakce. Naopak se proti postavil pan Sklenák, který podpořil stanovisko pana Špidly. Pan Opálka odvětil, že by OK měla pracovat i s menšinovými stanovisky, ale že respektuje většinovou variantu a její kvalitní zpracování. Současně řekl, aby v návrhu bylo zmíněno, že na půdě OK zazněly i jiné návrhy, načež mu předseda Potůček vyhověl. K postoji paní Maxové ohledně ponechání 3 % vyvedených z I. pilíře se vyjádřil pan Pernes s tím, že není možné ponechání 3 % a zároveň přiznání plných důchodových nároků. Jako poslední se přihlásila paní Hnyková a požádala o vypracování RIA (Hodnocení dopadů regulace). Pan Samek odpověděl, že o vypracování RIA může rozhodovat pouze vláda a nikoliv OK.⁸¹

⁷⁹ Zápis z šestnáctého jednání Odborné komise [online]. Praha, 2016 [cit. 2019-04-25]. Dostupné z: <http://www.duchodova-komise.cz/wp-content/uploads/2017/02/Z%C3%A1pis-OK-160112.pdf>

⁸⁰ Zápis z šestého jednání Odborné komise [online]. Praha, 2014, str. 6. [cit. 2019-04-25]. Dostupné z: <http://duchodova-komise.cz/wp-content/uploads/2014/08/Z%C3%A1pis-OK-140731.pdf>

⁸¹ Zápis z šestého jednání Odborné komise [online]. Praha, 2014 [cit. 2019-04-25]. Dostupné z: <http://duchodova-komise.cz/wp-content/uploads/2014/08/Z%C3%A1pis-OK-140731.pdf>

Na tomto jednání byla již vidět lehká názorově-politická divergence mezi zástupci stran, především pana Opálky (KSČM) a pana Sklenáka (ČSSD), kteří měli opačný názor na vypracování alternativních variant návrhu. Zástupkyně ANO, paní Maxová, se přikláněla s názorem na vypracování jiné možnosti návrhu na stranu pana Opálky (KSČM) a snažila se hájit zájmy své strany připomínkou neprodiskutování návrhu ANO na jednání OK.

Na jednání OK dne 21. 5. 2015 ohledně návrhu **diferenciace pojistných sazeb pro rodiny s dětmi** zazněly politické názory od Jana Bartošky (KDU-ČSL), Romana Sklenáka (ČSSD), Jany Hnykové (ÚSVIT), Jiřího Dolejše (KSČM) a Miroslava Opálky (KSČM). Jako první reagoval pan Bartošek, který vyjádřil jednoznačnou podporu návrhu ve smyslu, že je důležité finančně podporovat rodiny s dětmi, které pracují a diferenciované sazby jsou lepším nástrojem na podporu rodin než přerozdělování prostřednictvím dávek. Současně naznačil, že by bylo dobré toto zásluhové a motivační opatření „natáhnout“ směrem ke třetímu dítěti. Na názor pana Bartošky reagoval pan Dolejš, který ocenil jeho snahu podporovat rodiny s dětmi, ale důchodový systém není dle jeho názoru pro řešení rodinné politiky vhodný. Pan Opálka, který nebyl na jednání přítomný, také zaujal vůči tomuto návrhu negativní postoj. Pan Bartošek argumentoval tím, že vnímá toto opatření jako pro natalitní a že pro dlouhodobě finančně stabilní důchodový systém je důležité zvýšení porodnosti. Pan Hampl mu odpověděl, že by OK měla hledat věcné, namísto ideologických argumentů. Pan Sklenák návrh podpořil, s výjimkou podpory třetího dítěte, kde by se dle něj měl použít jiný nástroj. Návrh byl podpořen také paní Hnykovou.⁸²

Při diskuzích nad tímto návrhem již byla vidět větší rozbíhavost názorů přítomných politických reprezentantů. Především mezi zástupci KSČM a pravicových stran, KDU-ČSL a ČSSD. I když měli pravicoví zástupci jiný názor na podpoře (KDU-ČSL) či nepodpoře (ČSSD) pro rodiny s třetím dítětem, tak se na principu návrhu spolu s krajně pravicovým hnutím ÚSVIT shodovali. Oponovali jim levicoví zástupci z KSČM, kteří nesouhlasili s podporou rodin skrze důchodový systém.

Celkově lze o politických rozpravách říci, že většina z nich byla na místě a některé přispěly ke zdokonalení samotných návrhů. Majorita z politických reprezentantů se do

⁸² Zázpis z dvanáctého jednání Odborné komise [online]. Praha, 2015 [cit. 2019-04-26]. Dostupné z: <http://www.duchodova-komise.cz/wp-content/uploads/2015/07/Zapis-OK-150521.pdf>

diskuzí aktivně zapojila a využila své pozice k podotknutí svého názoru. Naopak někteří své pozice nevyužili a do diskuzí na jednáních Odborné komise se vůbec nezapojili.

Závěr

Hlavním tématem této bakalářské práce bylo analyzování činnosti a výsledků práce Odborné komise pro důchodovou reformu vedenou prof. Martinem Potůčkem, která se v letech 2014 až 2017 zabývala systémovými úpravami důchodového systému v České republice. Problematika penzijního systému je kontinuálně celospolečensky aktuální téma, protože díky exogenním činitelům dochází k nestabilitě a potížím v českém důchodovém systému.

Z výzkumu vyplynulo, že jednání a debaty Odborné komise vyústily v řadu parametrických i paradigmatických návrhů změn českého penzijního systému, z nichž většina byla úspěšně schválena a promítnuta do zákonů České republiky. Odborná komise svou prací splnila cíle stanovené jejím mandátem.

V teoretické části práce jsou čtenáři nejprve poučeni v oblasti penzijní teorie, základních charakteristikách a členění důchodových systémů. Vysvětlil jsem elementární možnosti financování penzijních systémů a ujasnil rozdíly, výhody, nevýhody a možná rizika mezi průběžným a fondovým financováním. Rozlišil jsem tři základní druhy penzijních plánů, podle kterých jsou určeny důchodové dávky. Definoval jsem druhy konstrukce důchodových systémů a ujasnil hlavní rozdíly mezi Bismarckovou a Beveridgeovou konstrukcí. Následující kapitola je zaměřena na důchodový systém v České republice. Nejprve jsem zabrousil do historie českého penzijního systému. Zaměřil jsem se na větší systémové úpravy a vybrané významné události směřující ke změnám nastavení systému. Zabýval jsem se současným stavem českého penzijního systému a rozlišil všechny tři penzijní pilíře, jejichž úpravy nastavení Odborná komise prováděla. Před Odbornou komisí působily ještě dvě významné platformy, které měly stejné poslání. Byla to především první a druhá Bezděkova komise. Odborná komise vznikla díky programovému prohlášení vlády v roce 2014. Členy komise tvořili odborníci z oborů ekonomie, demografie, sociologie, političtí reprezentanti a sociální partneři. V poslední kapitole teoretické části jsou představeny konkrétní cíle politického mandátu Odborné komise.

V praktické části práce jsem se zabíral samotnou analýzou práce Odborné komise pro důchodovou reformu. Za dobu své působnosti vedla Odborná komise konstruktivní diskuse a usilovala o nalezení široké shody mezi jejími odbornými členy nad nastavením a budoucím směřováním českého důchodového systému. Cíle a oblasti práce Odborné komise jí vymezoval její politický mandát, který na svých jednáních striktně respektovala a

na jehož základě vytvořila celkem deset návrhů. Některé cíle byly konkrétní, jiné naopak umožňovaly komisi daný problém vyřešit více způsoby. Prvním splněným cílem Odborné komise bylo navrzení mechanismu revize nastavení hranice důchodového věku. Komise zavedla systém revize, který je flexibilní a umožňuje reagovat na exogenní změny. Dalším cílem bylo zajištění důstojné výše důchodu, který byl naplněn pomocí dvou návrhů upravujících valorizace. Konkrétně minimální valorizaci procentní výměry důchodů podle indexu spotřebitelských cen domácností a minimální valorizaci průměrného důchodu. Třetím cílem bylo ukončení systému důchodového spoření. Při návrhu ukončení II. pilíře vytvořila komise dvě časové varianty. Rychlejší z nich byla prosazena a předložena vládě. Při analýze nákladů ukončení II. pilíře jsem narazil na problém, že data o velikosti skutečných nákladů ukončení II. pilíře nejsou nikde veřejně dostupná. Ani při dotazech směřovaných na MPSV, MF a ČNB se mi nepodařilo informace pořídit. Sérií opatření na podporu doplňkového penzijního spoření zajistila komise motivaci účastníků k vytváření dlouhodobých úspor. Cíle posílení principu zásluhovosti a vyvážení transferů ve společnosti chtěla komise docílit sestavením návrhů sdílení vyměřovacích základů manželů a diferenciací sazeb pojistných odvodů pro rodiny s dětmi. I přesto, že tyto dva návrhy nebyly do zákonů České republiky promítnuty, komise jejich navržením a podáním dodržela cíle ze zadání. Na jednáních Odborné komise se k návrhům vyjadřovali také přizvaní političtí zástupci, kteří svými věcnými připomínkami napomohli ke zdokonalení návrhů.

V roce 2019 byla, na základě programového prohlášení vlády, ustanovena nová Komise pro spravedlivé důchody, která má spolupracovat s MPSV. Na této diskusní platformě by měla vznikat konsenzuální stanoviska o směřování úprav českého penzijního systému. Bude zajímavé sledovat, zda Komise pro spravedlivé důchody svou prací naváže na výsledky působení Odborné komise pro důchodovou reformu a jaký vliv bude mít působení této nové Komise na důchodový systém v České republice.

Přílohy

Příloha č. 1: Kompletní seznam členů Odborné komise pro důchodovou reformu

Stálí členové

Politických reprezentantů:

Jan Bartošek (KDU-ČSL)
Roman Sklenák (ČSSD)
Radka Maxová (ANO)
Adolf Beznoska (ODS)
Miroslav Kalousek (TOP09)
Miroslav Opálka (KSČM)
Jana Hnyková (ÚSVIT)

Expertů:

Martin Potůček (FSV UK) – předseda
Otakar Hampl (MZe) – vedoucí 3. pracovního týmu
Tomáš Fiala (VŠE)
Vladimír Špidla (Úřad vlády České republiky)
Jaroslav Vostatek (VŠFS)
Jaroslav Šulc (ČMKOS)
Lucie Kozlová (JČU)
Jiří Dolejš (KSČM)
Tomáš Kučera (UK) – vedoucí 2. pracovního týmu
Daniel Münich (CERGE-EI)

Sociální partneři:

Vít Samek (ČMKOS) – vedoucí 1. pracovního týmu
Vladislav Vokoun (ASO)
Jitka Vítková (KZPS)
Pavel Juříček (SP)

Přidružení členové

Zájmová sdružení, profesní organizace:

Filip Král (ČAP)
Aleš Poklop (APS)
Zdeněk Pernes (RSČR)
Radka Dudová (ČŽL)

Jan Hutnař (NRZP)
Marie Oujezdská (NCPR)
Pavla Břečková (AMSP)
Jana Brodani (AKAT)

Zástupci veřejné správy a veřejných institucí:

Iva Merhautová (MPSV)
Tomáš Machanec (MPSV)
Zdeněk Fidler (MPSV)
Hana Končelová (MPSV)
Marie Bílková (MF)
Lenka Jurošková (MF)
Jiří Beran (MF)
Irena Kubátová (MF)
Marcel Pitterling (MF)
Anna Šabatová (Veřejná ochránkyně práv)
Terezie Štyglerová (ČSÚ)
Pavel Hollmann (ČNB)
Jana Laumannová (ČSSZ)
Jiří Biskup (ČSSZ)
Pavel Krejčí (ČSSZ)
Eliška Volfová (ČSSZ)
Kryštof Zrcek (ČSSZ)
Zdeněk Čech (Evropská komise)

Přizvaní odborníci:

Miroslav Zámečník (Boston Venture)
Radim Valenčík (VŠFS)
Zdeněk Linhart (MPSV)
Petr Hedvábný (UK)
Veronika Rudolfová (UK)
Jaromír Baxa (UK)
Patrik Nacher (Bankovnipoplatky.com)
Pavel Rusý (OSVČ)
Karel Pelán
Jiří Šatava (CERGE-EI)
Jan Kaisrlík
Jiří Schlanger
Vojtěch Krebs (VŠE)
Štěpán Mairovský
Jan Šabata

Příloha č. 2: Způsob započítávání náhradních a vyloučených dob při SVZ

Současný stav							
Status osoby		Vyměřovací základ		Doba pojištění		Vyloučená doba	
1 osoba	2 osoba	1 osoba	2 osoba	1 osoba	2 osoba	1 osoba	2 osoba
pracující	pracující	VZ1	VZ2	pojištěná 100 %	pojištěná 100 %	-	-
pracující	nezaměstnaná	VZ1	-	pojištěná 100 %	náhradní 80 %	-	vyloučená
pracující	neaktivní - rodičovská dovolená	VZ1	-	pojištěná 100 %	náhradní 100 %	-	vyloučená
pracující	neaktivní - jiná (nepojištěná)	VZ1	-	pojištěná 100 %	-	-	-
nezaměstnaná	nezaměstnaná	-	-	náhradní 80 %	náhradní 80 %	vyloučená	vyloučená
nezaměstnaná	neaktivní - rodičovská dovolená	-	-	náhradní 80 %	náhradní 100 %	vyloučená	vyloučená
nezaměstnaná	neaktivní - jiná (nepojištěná)	-	-	náhradní 80 %	-	vyloučená	-
neaktivní - rodičovská dovolená	neaktivní - jiná (nepojištěná)	-	-	náhradní 100 %	-	vyloučená	-
neaktivní - jiná (nepojištěná)	neaktivní - jiná (nepojištěná)	-	-	-	-	-	-

Zadání - reforma společného pojištění							
Status osoby		Vyměřovací základ		Doba pojištění		Vyloučená doba	
1 osoba	2 osoba	1 osoba	2 osoba	1 osoba	2 osoba	1 osoba	2 osoba
pracující	pracující	(VZ1 + VZ2)/2	(VZ1 + VZ2)/2	pojištěná 100 %	pojištěná 100 %	-	-
pracující	nezaměstnaná	VZ1	-	pojištěná 100 %	pojištěná 100 %	-	vyloučená
pracující	neaktivní - rodičovská dovolená	VZ1	-	pojištěná 100 %	pojištěná 100 %	-	vyloučená
pracující	neaktivní - jiná (nepojištěná)	VZ1/2	VZ1/2	pojištěná 100 %	pojištěná 100 %	-	-
nezaměstnaná	nezaměstnaná	-	-	náhradní 80 %	náhradní 80 %	vyloučená	vyloučená
nezaměstnaná	neaktivní - rodičovská dovolená	-	-	náhradní 100 %	náhradní 100 %	vyloučená	vyloučená
nezaměstnaná	neaktivní - jiná (nepojištěná)	-	-	náhradní 80 %	náhradní 80 %	vyloučená	-
neaktivní - rodičovská dovolená	neaktivní - jiná (nepojištěná)	-	-	náhradní 100 %	náhradní 100 %	vyloučená	-
neaktivní - jiná (nepojištěná)	neaktivní - jiná (nepojištěná)	-	-	-	-	-	-

Zdroj: Návrh 3PT: Sdílení vyměřovacích základů manželů ⁸³

Příloha č. 3: Orientační modelový propočet možných dopadů změn stanovení základní částky důchodů na příkladu jejich valorizace v roce 2017

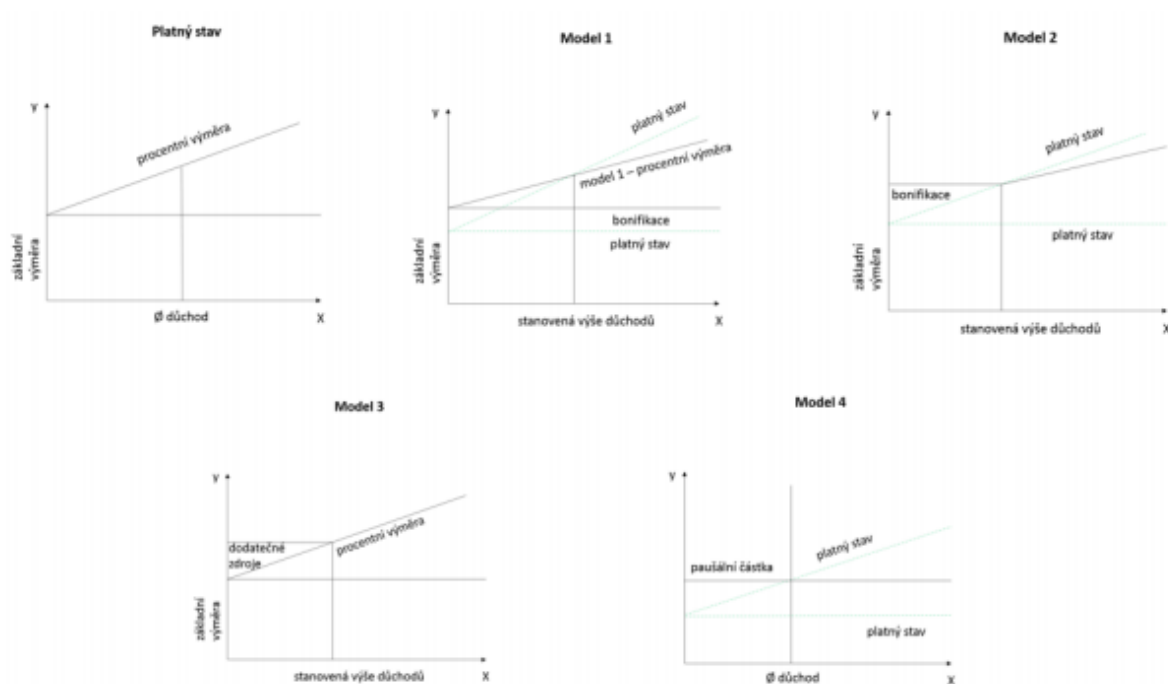
Výše a složení důchodů v roce 2016 jako základ pro jejich modelový výpočet v roce 2017 ve srovnání s platnou úpravou			Uplatněná valorizace: 9 % průměrné mzdy (základní částka 110 Kč plus 2,20 % procentní výměry v Kč)		Modelová valorizace I: 10 % průměrné mzdy (základní částka 122 Kč plus 2,06 % procentní výměry v Kč)		Modelová valorizace II: 12 % průměrné mzdy (základní částka 147 Kč plus 1,79 % procentní výměry v Kč)		Modelová valorizace III: 15 % průměrné mzdy (základní částka 184 Kč plus 1,38 % procentní výměry v Kč)		Rozdíl výše valorizace podle stanovení základní částky jako procenta průměrné mzdy		
Celková výše	Základní částka	Procentní výměra	Procentní výměra	Valorizace celkem	Procentní výměra	Valorizace celkem	Procentní výměra	Valorizace celkem	Procentní výměra	Valorizace celkem	10 %	12 %	15 %
4 000	2 440	1 560	35	145	33	155	28	175	22	206	+10	+30	+61
6 000	2 440	3 560	79	189	74	196	64	211	50	234	+7	+22	+45
8 000	2 440	5 560	123	233	115	237	100	247	77	261	+4	+15	+28
10 000	2 440	7 560	167	277	156	278	136	283	105	289	+1	+6	+12
11 441	2 440	9 001	199	309	186	308	162	309	125	309	-1	0	0
12 000	2 440	9 560	211	321	197	319	172	319	132	316	-2	-2	-5
15 000	2 440	12 560	277	387	259	381	225	372	174	358	-6	-15	-29
20 000	2 440	17 560	387	497	362	484	315	462	243	427	-13	-35	-70
30 000	2 440	27 560	607	717	568	690	494	641	381	565	-27	-76	-152

Zdroj: M. Potůček – Modelový výpočet změn valorizace důchodů ⁸⁴

⁸³ Návrh sdílení vyměřovacích základů manželů [online]. 2014. str. 1. [cit. 2019-04-24]. Dostupné z: <http://www.duchodova-komise.cz/wp-content/uploads/2015/02/Sd%C3%ADlen%C3%AD-vym%C4%9B%C5%99ovac%C3%ADch-z%C3%A1klad%C5%AF-man%C5%BEel%C5%AF-11.-prosinec-2014.pdf>

⁸⁴ Modelový výpočet změn valorizace důchodů [online]. 2017. str. 1. [cit. 2019-05-01]. Dostupné z: <http://www.duchodova-komise.cz/wp-content/uploads/2017/01/M.-Pot%C5%AF%C4%8Dek-Modelov%C3%BD-v%C3%BDpo%C4%8Det-zm%C4%9Bn-valorizace-d%C5%AFchod%C5%AF-19.-ledna-2017.pdf>

Příloha č. 4: Grafický přehled charakteristik modelů

Osa x – výše důchodu, Osa y – částka valorizace důchodu

Zdroj: Návrh OK, Hledání vyváženějšího způsobu valorizace penzí ⁸⁵

⁸⁵ Návrh OK Hledání vyváženějšího způsobu valorizace penzí [online]. 2017. str. 3. [cit. 2019-05-01]. Dostupné z: <http://www.duchodova-komise.cz/wp-content/uploads/2017/06/Hled%C3%A1n%C3%AD-vy%C3%A1%C5%BEen%C4%Bj%C5%A1%C3%ADho-zp%C5%AFsobu-valorizace-19.-dubna-2017.pdf>

Abecední seznam zkratk

ANO	Hnutí ANO
ČNB	Česká národní banka
ČR	Česká republika
ČSSD	Česká strana sociálně demokratická
ČSSZ	Česká správa sociálního zabezpečení
ČSÚ	Český statistický úřad
DPH	Daň z přidané hodnoty
EU	Evropská unie
HDP	Hrubý domácí produkt
HDV	Hranice důchodového věku
KDU-ČSL	Křesťanská a demokratická unie – Československá strana lidová
KSČM	Komunistická strana Čech a Moravy
MF	Ministerstvo financí
MPSV	Ministerstvo práce a sociálních věcí
ODS	Občanská demokratická strana
ODŮ	Osobní daňový účet
OK	Odborná komise pro důchodovou reformu
OSVČ	Osoba samostatně výdělečně činná
PAYG	Pay as you go
PES	Poradní expertní sbor
PS PČR	Poslanecká sněmovna Parlamentu České republiky
RIA	Hodnocení dopadů regulace
SŠ	Střední škola
SVZ	Sdílení vyměřovacích základů
TOP 09	TOP 09
ÚSVIT	Hnutí Úsvit
VŠ	Vysoká škola

Seznam tabulek a grafů

Tabulka 1: Výše státního příspěvku v závislosti na příspěvku účastníka (v Kč).....	15
Tabulka 2: Srovnání základních parametrů důchodových pilířů	16
Tabulka 3: Přehled představených návrhů Odborné komise.....	22
Tabulka 4: Navržené sazby důchodového pojištění.....	35
Tabulka 5: Dopady do měsíčního příjmu domácnosti (Kč)	35
Tabulka 6: Celkové průměrné měsíční náklady na děti za domácnost (Kč).....	35
Tabulka 7: Dopady změn sazeb pojistného do celoživotního příjmu domácnosti (Kč).....	36
Tabulka 8: Charakteristika návrhu upraveného MPSV.....	37
Tabulka 9: Výše valorizace v závislosti na výši důchodu v roce 2018 (v Kč)	47
Tabulka 10: Výše valorizace v závislosti na výši důchodu v roce 2019 (v Kč)	48
 Graf 1: Vývoj průměrné hrubé mzdy a průměrného starobního důchodu	25
Graf 2: Vývoj indexů životních nákladů domácností a domácností důchodců.....	26
Graf 3: Vývoj náhradového poměru průměrného starobního důchodu k průměrné nominální mzdě.....	27

Zdroje

Knižní a tištěné zdroje

- BEVERIDGE, William. *Social Insurance and Allied Services*. London: HMSO, 1942
- BEZDĚK, Vladimír. *Penzijní systémy obecně i v kontextu české ekonomiky: (současný stav a potřeba reformy)*. VP; č. 25. Praha: Česká národní banka, Sekce měnová a statistiky, 2000. ISBN 80-238-6489-0.
- KREBS, Vojtěch a kol. *Sociální politika*. 6. Praha: Wolters Kluwer, 2015. ISBN 978-80-7478-921-2.
- POTŮČEK, Martin. *Veřejná politika*. Praha: C.H. Beck, 2016. ISBN 978-80-7400-591-6.
- RYTÍŘOVÁ, Lucie. *Důchodový systém v České republice*. Olomouc: ANAG, 2013. Práce, mzdy, pojištění. ISBN 978-80-7263-821-5.
- VOSTATEK, Jaroslav. *Penzijní teorie a politika*. V Praze: C.H. Beck, 2016. Beckova edice ekonomie. ISBN 978-80-7400-571-8.

Elektronické zdroje

Členky a členové Odborné komise pro důchodovou reformu [online]. 2014. [cit. 2019-04-23]. Dostupné z: http://www.duchodova-komise.cz/?page_id=43

Mandát Odborné komise pro důchodovou reformu [online]. 2014. [cit. 2019-04-23]. Dostupné z: http://duchodova-komise.cz/wp-content/uploads/2014/07/Mandat_Odborne_komise_pro_duchodovou_reformu.pdf

Návrh diferenciacie pojistných sazeb odvodů pro rodiny s dětmi [online]. 2015. [cit. 2019-04-24]. Dostupné z: <http://www.duchodova-komise.cz/wp-content/uploads/2015/05/N%C3%A1vrh-diferenciace-sazeb-pojistn%C3%BDch-odvod%C5%AF-pro-rodiny-s-d%C4%9Btmi-21.-kv%C4%9Btna-2015.pdf>

Návrh hledání vyváženějšího způsobu valorizace penzí [online]. 2017. [cit. 2019-04-24]. Dostupné z: <http://www.duchodova-komise.cz/wp-content/uploads/2017/06/Hled%C3%A1n%C3%AD-vyv%C3%A1%C5%BEEen%C4%9Bj%C5%A1%C3%ADho-zp%C5%AFsobu-valorizace-19.-dubna-2017.pdf>

Návrh revizního systému nastavení hranice důchodového věku [online]. 2014. [cit. 2019-04-24]. Dostupné z: <http://www.duchodova-komise.cz/wp-content/uploads/2014/12/N%C3%A1vrh-revizn%C3%ADho-syst%C3%A9mu-nastaven%C3%AD-hranice-d%C5%AFchodov%C3%A9ho-v%C4%9Bku-11.-prosince-2014.pdf>

Návrh sdílení vyměřovacích základů manželů [online]. 2014. [cit. 2019-04-24]. Dostupné z: <http://www.duchodova-komise.cz/wp-content/uploads/2015/02/Sd%C3%ADlen%C3%AD-vym%C4%9B%C5%99ovac%C3%ADch-z%C3%A1klad%C5%AF-man%C5%BEel%C5%AF-11.-prosince-2014.pdf>

Návrh valorizace důchodů [online]. 2016. [cit. 2019-04-24]. Dostupné z: <http://www.duchodova-komise.cz/wp-content/uploads/2016/12/PT2-N%C3%A1vrh-valorizace-d%C5%AFchod%C5%AF-1.-prosince-2016.pdf>

Návrh způsobu ukončení důchodového spoření [online]. 2014. [cit. 2019-04-24]. Dostupné z: <http://duchodova-komise.cz/wp-content/uploads/2014/08/N%C3%A1vrh->

[zp%C5%AFsobu-ukon%C4%8Den%C3%AD-d%C5%AFchodov%C3%A9ho-spo%C5%99en%C3%AD-OK-pro-vl%C3%A1du.pdf](http://www.duchodova-komise.cz/wp-content/uploads/2017/09/Souhrn-v%C3%BDstup%C5%AF-PT-3.pdf)

Poslání Odborné komise pro důchodovou reformu [online]. 2014. [cit. 2019-04-23].

Dostupné z: http://www.duchodova-komise.cz/?page_id=47

Programové prohlášení vlády [online]. 2018, 8. ledna. [cit. 2019-04-24]. Dostupné z:

https://www.vlada.cz/cz/jednani-vlady/programove-prohlaseni-vlady-162319/#Socialni_politika_a_zamestnanost

Sněmovní tisk č. 1096 [online]. 2017. [cit. 2019-04-24]. Dostupné z:

<https://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?O=7&CT=1096&CT1=0>

Souhrn výstupů 3. Pracovního týmu Odborné komise [online]. 2015. [cit. 2019-04-24].

Dostupné z: <http://www.duchodova-komise.cz/wp-content/uploads/2017/09/Souhrn-v%C3%BDstup%C5%AF-PT-3.pdf>

Tisková zpráva MPSV [online]. Praha, 2018, 10. září. [cit. 2019-04-24]. Dostupné z:

https://www.mpsv.cz/files/clanky/34278/TZ_-_MPSV_zverejnuje_definitivni_udaje_o_vysi_valorizace_duchodu_v_lednu_....pdf

Valorizace důchodu MPSV [online]. 2018. [cit. 2019-04-28]. Dostupné z:

https://www.mpsv.cz/files/clanky/33007/Valorizace_strana_1.pdf

Vládní návrh o ukončení důchodového spoření. 2015. Dostupné také z:

www.psp.cz/sqw/text/orig2.sqw?idd=114569

Zápis z desátého jednání Odborné komise [online]. Praha, 2014. [cit. 2019-04-25].

Dostupné z: <http://www.duchodova-komise.cz/wp-content/uploads/2015/01/Z%C3%A1pis-OK-141211.pdf>

Zápis z dvanáctého jednání Odborné komise [online]. Praha, 2015. [cit. 2019-04-26].

Dostupné z: <http://www.duchodova-komise.cz/wp-content/uploads/2015/07/Zapis-OK-150521.pdf>

Zápis z šestého jednání Odborné komise [online]. Praha, 2014. [cit. 2019-04-25]. Dostupné

z: <http://www.duchodova-komise.cz/wp-content/uploads/2014/08/Z%C3%A1pis-OK-140731.pdf>

Zápis z šestnáctého jednání Odborné komise [online]. Praha, 2016. [cit. 2019-04-25].

Dostupné z: <http://www.duchodova-komise.cz/wp-content/uploads/2017/02/Z%C3%A1pis-OK-160112.pdf>

Závěrečná zpráva o činnosti Odborné komise v roce 2014 [online]. 2014. [cit. 2019-04-

24]. Dostupné z: <http://www.duchodova-komise.cz/wp->

[content/uploads/2015/01/Z%C3%A1v%C4%9Bre%C4%8Dn%C3%A1-zpr%C3%A1va-o-%C4%8Dinnosti-OK-2014.pdf](#)

Závěrečná zpráva Odborné komise [online]. 2014. [cit. 2019-04-23]. Dostupné z:

http://duchodova-komise.cz/wp-content/uploads/2014/07/Mandat_Odborne_komsie_pro_duchodovou_reformu.pdf

Závěrečná zpráva PES [online]. Praha, 2010. [cit. 2019-04-23]. Dostupné z:

https://www.mpsv.cz/files/clanky/8896/2010_06_03_Zaverecna_zprava_final_cistopis.pdf

Závěrečná zpráva Výkonného týmu [online]. Praha, 2005. [cit. 2019-04-23]. Dostupné z:

https://www.mpsv.cz/files/clanky/2235/zaverecna_zprava.pdf

Životopis Martina Potůčka [online]. 2018. [cit. 2019-04-23]. Dostupné z:

http://www.martinpotucek.cz/index.php?option=com_content&view=article&id=299&Itemid=69&lang=cs